

JEAN MARIE LE PENIN POLIITTINEN IDEOLOGIA JA JOHTAJUUS

Eero Pekka Juhani Väisänen

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Politiikan tutkimus

Pro gradu -tutkielma

Lokakuu 2016

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	5
1. JOHDANTO	6
1.1 Tutkimuksen tausta	6
1.2 Tutkimuskohteen kuvaus	7
2. TUTKIMUSAIHEEN TEORIAA JA AIKAISEMPAA TUTKIMUSTA	10
2.1 Carl Schmitt	10
2.1.1 Schmitt ja massademokratian kritiikki	12
2.1.2 Valtio ja kansa ovat yhtä	13
2.2 Max Weber	15
2.2.1 Karisma ja valta	17
2.2.2 Karisman monet kasvot	18
2.2.3 Jean Marie Le Pen – poliittista pääomaa ja pelisilmää	20
2.2.4 Initial band of Followers-ilmiö	21
2.3 Le Pen ja populismi	24
2.3.1 Populismin ja eliitin vastakkainasettelu	25
2.3.2 Identiteettipopulismi uutena ideologiana	26
2.4 Poliittisten jakolinjojen murros	28
2.4.1 Ranskan sisäiset ongelmat syvenevät	29
2.4.2 Kulttuuri nousee poliittiseksi pelinappulaksi	31
3 TUTKIMUKSEN METODOLOGIA	33
3.1 Diskurssi käsitteenä	33
3.2 Diskurssianalyysi Foucault'n ja Takalan mukaan	33
3.3 Diskurssianalyysi metodologiana	35
3.4 Tutkimusaineiston raja	37
3.5 Patriotismi ja nationalismi	38
4. TUTKIELMAN AINEISTON ANALYYSI	40
4.1 Kohti vuoden 1995 presidentinvaaleja	41
4.2 Vaaliohjelma 1995: sopimus Ranskan puolesta, ranskalaisten kanssa	43

4.1.1 Identiteettipopulismi ja vanhan eliitin rappio	45
4.1.2 Le Pen vastaan vialliset miehet	46
4.3 Vaaliohjelma 2002: ohjelma ranskalaisten tulevaisuudelle	48
4.3.1 Patrioottisen ja kansallisen suvereniteetin diskurssit	48
4.3.2 Kansallisvaltioiden Eurooppa ja vallan palauttaminen takaisin kansalle	49
4.4 Vaaliohjelma 2007: viimeinen presidentinvaalikampanja	52
4.4.1 Ranskan sisäisten ja ulkoisten uhkien ja maahanmuuton suhde	53
4.4.2 Kansalliset instituutiot ja perustuslain diskurssit intressien ytimessä	55
4.5 Yhteenveto aineiston analyysistä	57
5 JEAN MARIE LE PENIN IDEOLOGIA JA JOHTAJUUS	59
5.1 Carl Schmitt ja Jean Marie Le Pen	59
5.2 Max Weber ja Jean Marie Le Pen	60
5.3 Le Penin ja massakarisman suhde	62
5.4 Identiteettipopulismi täyttää ideologian kriteerit	63
5.5 Jean Marie Le Pen – ei koskaan vasemmalla tai oikealla vaan isänmaan asialla	64
5.6 Ranskan poliittisen kentän ideologinen konfiguraatio	65
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	67
6.1 Jean Marie Le Pen – poikkeus äärioikeistolaisessa poliittisessä kentässä	68
6.2 Tutkielman yhteenveto	69
6.3 Jatkotutkimusaiheita	71
6.4 Jean Marie Le Penin ideologinen perintö	71
LÄHTEET	73

TIIVISTELMÄ

Tutkielmani tavoite on avata Ranskan kansallisen rintaman perustajan Jean Marie Le Penin ideologian syntyperusteita ja Le Penin poliittisen johtajuuden käsitettä. Tutkimuskysymyksenä on, mikä ja millainen Le Penin ideologia on ja mille perusteille se rakentui. Jean Marie Le Peniä on luonnehdittu usein karismaattisena ja populistisena johtajana, joten toisen tutkimuskysymyksenäni avulla arvioin sitä, miten Le Penin karismaattinen poliittinen johtajuus käytännössä ilmeni ja toteutui.

Tutkimuksen hypoteesi on, että Le Penin ideologia ja karismaattinen johtajuus ovat sidoksissa toisiinsa ja ne ovat luoneet myös perustan Le Penin menestykselle. Se on edellyttänyt valtavirtapuolueista selkeästi erottuvaa ideologiaa, joka puolestaan on vaatinut edustajaltaan poikkeuksellista johtajuutta ja kykyä vakuuttaa äänestäjät ja puolueen jäsenet.

Tutkimusmenetelmänä käytän diskurssianalyysia, jonka avulla analysoin Le Penin vaalikampanjoita ja poliittisia keskustelunavauksia. Le Penin esiintymisissä ja politiikassa on aina ollut läsnä voimakas patrioottisuus ja politiikan historiallinen kontekstointi, joiden avulla hän loi ajallisesti kestävä jatkumon itsensä ja kansallisen rintaman välille.

Tutkimustulosten perusteella voidaan johtopäätöksenä todeta, että Le Penin politiikassa on valtavirtapuolueista poikkeava ideologinen pohja. Le Pen on rakentanut ideologiaansa jo 1970-luvun alusta lähtien johdonmukaisella tavalla ja hän on kyennyt hyödyntämään poliittisten jakolinjojen murroksen.

Le Penin ja kansallisen rintaman ideologia rakentui kansalaisuuden politisoitumiseen, jossa keskeinen vaikutin on schmittiläiset viholliskuvat ja käsitys homogeenisesta kansasta ja kulttuuriperimästä.

Avainsanat: Jean Marie Le Pen, kansallinen rintama, identiteettipopulismi, karismaattinen johtajuus

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Jean Marie Le Penin poliittinen ura Ranskan politiikan huipulla oli poikkeuksellisen pitkä ja merkityksellinen. Kaikki länsimaiset demokratiat huomioiden ura lienee yksi pisimmistä ellei jopa pisin. Le Penin poliittinen ura ja johtajuus ulottuivat neljälle vuosikymmenelle.

Tutkielmani tavoite on avata Ranskan kansallisen rintaman perustajan Jean Marie Le Penin ideologian syntyperusteita. Haluan löytää tutkielmani kautta vastauksia siihen mikä ja millainen Le Penin poliittinen ideologia oli ja mille perusteille se rakentui. Toiseksi tarkastelen Le Penin poliittista johtajuutta, johon vuosikymmenten ajan on liitetty karismaattinen johtajuus.

Haluan tutkielmallani arvioida sitä, millaisesta karismaattisuudesta oli tarkemmin ottaen kysymys weberiläisessä mielessä. Haluan tarkastella sitä oliko Le Pen sotasankari, demagogi eli kansanvillitsijä vai profeetta, vai oliko hän mahdollisesti kaikkia näitä yhdessä.

Tutkimuksen hypoteesi on, että Le Penin ideologia ja karismaattinen johtajuus ovat sidoksissa toisiinsa ja ne ovat luoneet myös perustan Le Penin menestykselle. Se on edellyttänyt valtavirtapuolueista selkeästi erottuvaa ideologiaa, joka puolestaan on vaatinut edustajaltaan poikkeuksellista johtajuutta ja kykyä vakuuttaa äänestäjät ja puolueen jäsenet.

Poliittinen ideologia on tutkielman yksi keskeinen tarkastelun ja tutkimuksen kohde, joten määrittelen käsitteen heti aluksi. Heywoodin (1992) mukaan poliittisella ideologialla tarkoitetaan ajatusrakennelmaa, joka luo perustan poliittiselle toiminnalle (Heywood 1992, 2). Poliittinen ideologia ymmärtää maailman tietystä näkökulmasta ja tietyllä tapaa ja se antaa kuvauksen yhteiskunnan toimivuudesta. Erityisen tärkeää poliittiselle ideologialle on sen ulottuvuus siihen, kuinka yhteiskunnan tulisi toimia ideaalissa mielessä poliittisen toimijan näkökulmasta katsottuna. (Heywood 1992, 7.)

Toinen merkittävä ulottuvuus on poliittisen ideologian piirre innostaa ihmisiä toimimaan sosiaalisessa mielessä yhdessä eli Heywood korostaa poliittisen ideologian toimintaorientoitunutta luonnetta ja ulottuvuutta (Heywood 1992, 7). Seligerin (1974) mukaan ideologian lähtökohta ei ole kognitiivinen eli tiedollinen, eikä ideologiaa voi täten käyttää tiedollisessa mielessä, jonka avulla voitaisiin parantaa yksilön kykyä ymmärtää yhteiskuntaa tai maailmaa. Seliger vertaa tässä suhteessa ideologiaa filosofiaan ja muihin tieteisiin, joiden tarkoitus on lisätä yksilön kykyä ymmärtää ja selittää esimerkiksi erilaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä. (Seliger 1974, 14.)

1.2 Tutkimuskohteen kuvaus

Jean-Marie Le Pen syntyi Pohjois-Ranskassa La Trinite sur Mer:ssä 20.6.1928. Le Pen tarkoittaa bretonin kielellä ”päällikköä”, joka osuvasti ennakoi Jean-Marie Le Penin tulevaa työuraa. Poliittikkaan Jean-Marie Le Pen siirtyi vuonna 1956, kun hänet valittiin poujadisti- eli pienyrittäjäpuolueen listoilta kansalliskokouksen jäseneksi. (Jean Marie Le Pen 2015.) Poujadisti-puoluetta pidetään Ranskassa yleisesti maan poliittisen historian ensimmäisenä populistipuolueena. Puolue syntyi pienyrittäjien laajana protestiliikkeenä valtion veroviranomaisia kohtaan. (France politique 2016.)

Algerian siirtomaasota, jossa Le Penkin taisteli vapaaehtoisena, aiheutti Ranskassa paljon poliittista liikehdintää ja levottomuuksia. Jean Marie Le Pen perusti kansallista rintamaa edeltäneen Le Front national combattant-puolueen joka vastusti Algerian itsenäisyysliikettä vuonna 1958. Samanaikaisesti Ranskassa toimi saman asian puolesta myös useampi muu äärioikeistolainen ryhmittymä, kuten Mouvement populaire ja Front national francais. (Perrineau 1997, 16.)

Algerian sodan päättyminen Evianin rauhaan vuonna 1962 muutti vuosikymmeniksi eteenpäin Ranskan yhteiskunnallista ja demografista rakennetta. Sotien seurauksena Eurooppaan muutti pelkästään Algeriasta lähes miljoona eurooppalaista (pied-noir) alkuperää olevaa siirtolaista. Ranskaan päätyi lopulta vuoteen 1962 mennessä 350.000 algerialaista (Histoire-immigration, 2016.) Maahanmuuttokysymys on tärkeää nostaa esiin jo aluksi koska siirtomaasotien päättyminen aiheutti emämaa Ranskalle maahanmuutto- ja pakolaisaallon, jonka vastustamisesta muodostui Jean Marie Le Penille yksi kantava politiikan kestoteema. Varsinainen lähtölaulus poliittiselle uralle tapahtui

vuonna 1972, kun Le Pen perusti kansallisen rintaman ja hänet valittiin puolueen puheenjohtajaksi. (Jean Marie Le Pen 2016.)

Kansallinen rintama oli vuoteen 1984 asti Ranskan poliittisessa kilpailussa marginaali-puolue, johon suhtauduttiin pitkään vähätellen ja jonka vaikutus niin Ranskan sisäpolitiikkaan kuin Eurooppa-politiikkaan oli olematon. Eurovaaleissa 1984 Le Pen johti kuitenkin puolueensa ensimmäiseen suurempaan menestykseen, kun kansallinen rintama onnistui hankkimaan 10 europarlamentaarikon paikkaa 10,95 prosentin ääniosuudella (France politique 2016).

Jean Marie Le Pen ehti toimia yhtäjaksoisesti kansallisen rintaman puheenjohtajana lähes 40 vuotta vuoteen 2011 asti, jolloin puheenjohtajuus siirtyi Le Penin tyttärelle Marine Le Penille, joka oli toiminut pitkään mm. kansallisen rintaman lakimiehenä. Jean Marie Le Pen jatkoi puolueen kunniapuheenjohtajana aina kesään 2016 asti, jolloin hänet erotettiin tehtävästä isän ja tyttären pitkällisten poliittisten näkemyserojen seurauksena.

Jean Marie Le Penin johtaminen ja ideologia poikkeavat monella eri tavalla muista eurooppalaisista oikeistopopulistiseen puolekenttään kuuluvista puolueista. Eräs selkeimmistä eroista on Le Penin ideologian ja politiikan johdonmukaisuus, joka on havaittavissa 1970-luvun alusta aina näihin päiviin asti.

Le Peniä on luonnehdittu usein ideologisesti pinnalliseksi ja kilpailijoiden taholta häntä on usein pidetty populistisena ja jopa satiirisena hahmona. Kuitenkin viime vuosien erääksi poliittiseksi ilmiöksi on muodostunut se, kuinka Jean Marie Le Penin ideologia ja poliittiset avaukset ovat levinneet valtavirtapuolueiden ja jopa istuvan sosialistihallituksen mielenkiinnon kohteeksi.

Tutkielma etenee siten, että aluksi avasin tutkimuskohteen henkilöhistoriaa ja hänen uraansa liittyviä tärkeimpiä vaiheita. Tämän jälkeen luvussa kaksi käsittelen tutkielmaan liittyvät teoriaosuudet eli avaan Max Weberin teorian karismaattisesta johtajuudesta sekä tarkastelen Carl Schmittin poliittisen käsitteen ja ystävät-viholliset-asetelman syntymistä. Schmittin ja Weberin teorialat muodostavat tutkielman teoreettisen viitekehysten. Luvussa kaksi käsittelen myös Le Peniin ja kansalliseen rintamaan liittyvää

aikaisempaa tutkimusta, jota on tehty viimeisten vuosikymmenten aikana mittava määrä.

Luvussa kolme käsittelen tutkielman metodologiaa ja metodologista valintaa eli diskurssianalyysiä, jonka avulla neljännessä luvussa analysoin tutkielman aineiston. Diskurssianalyysin avulla analysoin Jean Marie Le Penin vuosien 1995, 2002 ja 2007 presidentinvaaliohjelmia. Ohjelmien laajuuden vuoksi olen rajannut aineiston käsittelemään Le Penin ideologian ja johtamisen ydinkysymyksiä, joihin liittyy mm. kulttuuri-identiteetti ja kansallinen suvereniteetti instituutioineen. Kulttuuri-identiteetti liittyy puolestaan schmittiläiseen käsitykseen homogeenisesta kansasta ja kulttuurista, jotka luovat kansakunnan kulttuuri-identiteetin. Le Penin ideologiassa kansalliset instituutiot olivat keskeisiä poliittiseen valtaan ja johtamiseen liittyviä toimijoita ja niiden merkitys on määräävä suhteessa ylikansalliseen päätöksentekoon.

Viidennessä luvussa teen tutkielman yhteenvedon ja arvioin aikaisempaa tutkimusta suhteessa omiin havaintoihini. Viimeisessä kuudennessa luvussa esitän tutkielmani johtopäätökset ja pohdin mahdollisia aiheita Le Peniin ja kansalliseen rintamaan liittyvälle lisätutkimukselle.

2. TUTKIMUSAIHEEN TEORIAA JA AIKAISEMPAA TUTKIMUSTA

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni kannalta merkittävimmät teoriat ja käyn läpi tutkielmaani liittyvää aikaisempaa tutkimusta. Carl Schmittin ystävät-viholliset asetelman avulla tarkastelen Jean Marie Le Penin ideologiaa ja Max Weberin karismaattisen johtajuuden käsitteen avulla tarkastelen Le Penin poliittista johtajuutta ja siihen liittyviä erilaisia tulkintoja.

Schmittin teoriassa kiinnitän huomiota erityisesti Schmittin näkemykseen kulttuuri-identiteettien merkityksestä poliittisen käsitteen synnyssä. Weberin teoriaa tarkastelen mm. Takalan (2013) väitöskirjan avulla, joka nostaa esiin mm. karisman kontekstisidonnaisen piirteen ja monitulkintaisuuden.

2.1 Carl Schmitt

Yksi viime vuosisadan merkittävimmistä eurooppalaisista poliittisista filosofiista oli Plettenburgissa vuonna 1888 syntynyt saksalainen Carl Schmitt, jota on usein kutsuttu myös 1900-luvun Hobbesiksi (Als Thomsen 1997, 5-6). Schmittin vertaus Thomas Hobbesiin johtuu siitä, että Hobbes tutki jo 1650-luvulla mm. suvereenin hallitsijan ja suvereniteettiin liittyviä suhteita teoksessaan *Leviathan* (1651) jotka olivat myös Schmittin mielenkiinnon kohteena.

Schmittin tunnettu sitaatti Hobbesin ajattelusta oli aikoinaan ”lain tekee auktoriteetti ei totuus” (Koivusalo ja Ojakangas 1997, 26, Hobbes 1651, 182). Sitaattia voi tulkita myös weberiläisessä mielessä, kun pohdimme Weberin näkemystä hallitsijan legaalisuuden periaatteista. Myös Weberille laki ja auktoriteetti liittyivät kiinteästi yhteen vaikka sinällään niiden alkuperällä ei ollut merkitystä, kuten edellä olen jo todennut. Koivusalon ja Ojakankaan mukaan suvereenissa diktatuurissakaan ei Schmittin mukaan kuitenkaan ole kyse pelkästä oikeudellisesta perustelemattomasta valtailmiöstä: myös suvereenille diktatuurille on osoitettava oikeudellinen perustelu (Tuori 1997, 20).

Schmittin asemaa merkittävänä oikeusteoreetikkona on vuosikymmenten aikana haitannut hänen natsimenneisyytensä ja toiminta mm. Hitlerin eräänlaisena kruununjuristina (Als Thomsen 1997, 7). Schmittiin on usein kohdistettu syytöksiä myös totalitaarisen

valtion ja jopa fasismin ihannoimisesta, koska hän osallistui keskeisesti mm. Saksan uuden perustuslain muotoilemiseen. (Als Thomsen 1997, 7; Frände 1998, 221-222.)

Usein Schmittin kriitikot unohtavat kuitenkin sen, että hän havaitsi varsin varhaisessa vaiheessa natsi-yhteiskunnan lieveilmiöt. Schmitt kritisoi vallitsevaa järjestelmää jo vuonna 1936 ja ajautui pian natsi-yhteiskunnan eliitin ulkopuolelle (Als Thomsen 1997, 7).

Schmittin elämänvaiheet ja työura sijoittuvat historiallisesti poikkeuksellisen laajoihin murrosvaiheisiin. Schmitt ehti vaikuttamaan Saksan vilhelmiinisessä keisarikunnassa, Weimarin tasavallassa, kansallissosialistisessa Saksassa ja vielä toisen maailmansodan jälkeen perustetussa Saksan liittotasavallassa. (Tuori 1997, 9-10; Thomsen 1997, 6-7.)

Schmittin ajattelussa on useita valtavirrasta poikkeavia näkemyksiä, jotka koskevat niin parlamentarismia ja demokratian kuin talouden merkityksen sisäistämistä. Schmitt ymmärsi varhaisessa vaiheessa mm. talouden ja politiikan välisen kytköksen toisiinsa. Schmittin huolena oli mm. talouden ja politiikan intressien välinen ristiriita ja taloudellisten arvojen korostuminen politiikan kustannuksella. (Schmitt 1963, 72, 77.)

Schmittin ajattelussa politiikka oli keskeinen ja luonteeltaan hegemoninen valtainstrumentti. Schmittin mukaan epäpolitisoitunut maailma on ajatuksena ja käsitteenä mahdoton. Tähän väitteeseen liittyen maailman selittäminen ja ymmärtäminen pelkästään talouden lainalaisuuksien kautta on niin ikään utopistinen vaihtoehto. Schmitt näki talouden sijaan politiikan kansakunnan kohtalonkysymyksenä. Poliitiikka ohitti prioriteettijärjestyksessä kaikki muut yhteiskunnallisesti merkittävät kysymykset, koskivat ne sitten moraalista, taloutta tai oikeutta. (Schmitt 1963, 72, 77.)

Schmittin näkemyksen mukaan talouden luonne oli muuttunut siten, että se pyrki piiloutumaan tai ainakin kättämään vastuuta. Talouden luonteesta oli mahdollista tavoittaa poliittisuus, kuten mistä tahansa muustakin yhteiskunnan osa-alueesta. (Schmitt 1963, 77.) Tätä Schmitt perusteli ennen kaikkea sillä, että taloudelliset intressit ja vastakohtat olivat muuttuneet poliittisiksi ja osaksi poliittista valta- ja hegemoniakamppailua. Schmittin huomiosta on johdettavissa kritiikki Schumpeterin ajatteluun. Schumpeterin mukaan taloudellinen valta edusti ”epäsotaisuutta” ja olisi vallan moraalin näkökulmasta parempaa kuin poliittinen valta. (Schmitt 1963, 77.)

Schmittin ajattelussa taloudellinen imperialismi pyrki luomaan maailmaan tilan, jossa se kykenisi hegemonian avulla käyttämään taloudellisia mahtikeinoja. Näillä Schmitt tarkoitti valtaamisen kohteena olevan maan pääomien ja raaka-aineiden saannin eliminoinnista tai maan valuuttajärjestelmän tuhoamista. (Schmitt 1963, 77.)

Huomionarvoinen on niin ikään Schmittin väite taloudellisen vallan yhteydestä teknistaloudelliseen hegemoniaan ja aina väkivaltaiseen tappamiseen asti. Schmittin käsityksen mukaan väkivaltaisten ja modernien sotakoneistojen taustalta löytyy aina moderni ase-tekniologia, jonka synnyttämiseen tarvitaan aina taloudellista, mutta myös henkistä pääomaa. (Schmitt 1963, 77.)

2.1.1 Schmitt ja massademokratian kritiikki

Koivusalon ja Ojakankaan mukaan Carl Schmitt on erityisesti ”oikeuden poliittista luonnetta korostava ajattelija” (Koivusalo ja Ojakangas 1997, 25). Tämä ei sinällään ole yllätys, koska Schmitt oli taustaltaan oikeustieteilijä, jonka intressit ja mielenkiinnon kohteet liikkuvat kuitenkin myös politiikan saralla. Schmittin ajattelua kuvaa vakavilmeisyys, jossa poliittisen toiminnan ydin muodostuu kansalaisten sosiaalisten suhteiden kautta.

Koivusalo ja Ojakangas korostavat Schmittin ajattelun negatiivista ihmiskäsitystä. Ihminen oli luonnostaan paha tai ainakin pahuuteen taipuva. Tähän väitteeseen liittyen Schmitt ajatteli, että ”jokaisella älyllisellä liikkeellä on tietoisesti tai tiedostamatta ortodoksinen tai kerettiläinen oppi perustassaan” (Koivusalo ja Ojakangas 1997, 25-26).

Schmittiläinen ajattelu ja näkemys demokratiasta poikkeaa huomattavasti nykyisistä järjestelmän inklusiivisuutta korostavista teorioista. Schmittin mukaan demokratia perustuu perinteisesti kansalaisten ja heidän johtajiensa identtisyyteen, vaikka hän kuitenkin ymmärtää sen, että todellisuudessa kansa on heterogeeninen. (Koivusalo ja Ojakangas 1997, 27.)

Tämän tutkimuksen kannalta yksi mielenkiintoisimmista Schmittin näkemyksistä liittyy ajatukseen demokratian syvimmästä olemuksesta. Schmittin teorian mukaan demokratiassa on keskeisintä ajatus valtion identtisyydestä, jonka päälle rakentuu käsitykset identtisestä kansan tahdosta, laista ja äänestäjistä (Koivusalo ja Ojakangas, 1997, 27). Jean

Marie Le Penin politiikan ja ideologian kannalta tärkeä elementti on niin ikään Schmittin näkemys yhteenkuuluvuuden ja suvereniteetin merkityksestä poliittisen päätöksenteon pohjana. (Schmitt 1963, 39). Ennen kaikkea siinä vallitsee määrällisen (numeerisen enemmistön) ja laadullisen (oikeudenmukaisuuden) identiteetti (Koivusalo ja Ojakangas, 1997, 27).

Koivusalon ja Ojakankaan mukaan schmittiläinen näkemys massademokratioiden pyrkimyksestä yhdistää liberaali yksilökeskeinen ajattelu demokraattisen homogeenisuuden kanssa vain vahvistaa parlamentarismen kriisiä. Schmittiltä löytyi ymmärrystä parlamentarismen keskeisiä periaatteita kohtaan (avoimuus ja keskustelu), mutta Schmittin mukaan ”moderni massademokratia oli tehnyt keskustelusta tyhjää formalismia”. Schmittin ajattelussa edustuksellinen demokratia ja parlamentti olivat vain poliittisen päätöksenteon turhia julkisivuja, koska todellinen valta keskittyi erilaisten intressiryhmien käsiin ja suljettujen kabinettien puolelle. (Koivusalo ja Ojakangas 1997, 27.)

Seuraavaksi avaan Le Penin suhdetta tutkimuksen kannalta toiseen mielenkiintoiseen ja keskeiseen teoriaan eli Schmittin ystävät-viholliset asetelmaan. Carl Schmittin mukaan ihmisten poliittisen yhteisyyden määrittää viime kädessä yhteinen konkreettinen vihollinen tai uhka. (Schmitt 1963, 26; Koivusalo ja Ojakangas 1997, 29.)

2.1.2 Valtio ja kansa ovat yhtä

Schmittin mukaan maailma ilman ystävät-viholliset jakoa toisiinsa tarkoittaa käytännössä depolitisoitunutta maailmaa, jossa politiikkaa ei siis ole olemassa (Koivusalo 1997, 30; Schmitt 1963 35). Schmittin ajattelussa parlamentarismi ja demokratia olivat vastapelureita toisilleen. Schmitt kritisoi moderneja massademokratioita, jotka yrittävät yhdistää individualistiset arvot ja demokraattisen homogeenisuuden toisiinsa ja tämä yritys itse asiassa vain syvensi parlamentarismen kriisiä. (Koivusalo ja Ojakangas 1997, 27.)

Valtioteorian suhteen Schmitt korosti valtion homogeenisuuden ja representaation periaatteita, joka tarkoitti valtion ja kansakunnan yhteistä kansallista identiteettiä. Schmittin mukaan ”demokratia perustuu klassisesti hallittujen ja hallitsijoiden identtisyyteen” (Koivusalo ja Ojakangas 1997, 27). Käytännön tasolla Schmitt tunnusti kuitenkin sen, että kansa ei ole homogeeninen.

Tämä ajatus ei ylettynyt Schmittin pohdinnoissa kuitenkaan koskemaan poliittista osallistumista tai poliittisten instituutioiden luonnetta (äänestäjien, lakien ja valtion identtisyys), vaan kaiken poliittisen osallistumisen ennakkoehto oli edellä mainittu identtisyys. (Koivusalo ja Ojakangas 1997, 27.)

Schmittin homogeeninen valtio-ajattelu ja käsitys homogeenisesta kansasta loi pohjan ja jännitteen vihollissuhteen syntymiselle. Schmittin mukaan oli niin ikään naiivia ajatella, että maailmassa olisi demokratia, joka ei tunnista vieraan käsitettä ja toteuttaisi politiikkaa tasavertaisuuden nimissä (Koivusalo ja Ojakangas 1997, 27.)

Schmitt väittää edelleen, että poliittinen on pelkkä intensiteetin aste ilman varsinaista omaa substanssia. Poliittisen sisältö ja toiminnan liikkeellepaneva voima voi tulla miltä tahansa muulta elämän muilta osa-alueelta (talous, kulttuuri, moraaliset valinnat). Poliittisen tason eri substanssikysymykset syntyvät vasta tilanteessa, jossa syntyy vihollisuuden realistinen mahdollisuus. (Schmitt, 1963, 54.)

Schmittin maailmankuvassa ”ihmiskunta ei ollut sinällään poliittinen käsite” (Koivusalo ja Ojakangas 1997, 30). Tätä väitettä Schmitt perusteli sillä, että ihmiskunnalta puuttui vihollissuhde, eikä ihmiskuntaa pysty edustamaan yksikään poliittinen toimija (Koivusalo ja Ojakangas 1997, 30). Maailmanvaltiota tai maailmanhallitusta ei siten Schmittin mukaan voi olla olemassa.

Tästä huolimatta Schmitt näki ihmiskunnan istuvan hyvin erilaisiin ideologisiin tarkoituksiin, kuten valloituksiin ja imperialistisiin tarkoituksiin. (Koivusalo ja Ojakangas 1997, 30.) Schmittin mukaan kansan poliittisen identiteetin syntyminen edellyttää ryhmän kykyä muodostaa jokin poliittinen kokonaisuus. Tähän liittyy päättäminen yhteisestä vihollisesta ja sen ulossulkemisesta, jonka myötä ryhmä luo itselleen poliittisen identiteetin. Oleellista on se, kuka päättää tästä vihollisuudesta, koska samalla hänestä tulee kulloisenkin liikkeen tai ryhmittymän selkeä poliittinen johtaja ja auktoriteetti (Schmitt, 1963, 50).

Le Penin maailmankuvassa maailma on polarisoitunut selkeästi schmittiläisesti ”ystäviin ja vihollisiin”. Eurooppa ja eurooppalaisuus on rajoittunut käsite, joka nojautuu vahvasti kristittyyn ”valkoiseen” itsenäisten kansakuntien Eurooppaan, ilman ylikansallista päätöksentekoa.

Mudden (2007) mukaan ylikansalliset voimat, kuten globalisaatio ja EU edustavat toiseutta ja toiseuden käsitettä. Mudde tuo äärioikeistolaisten puolueiden ja kansallisen rintaman ideologioihin kuuluvan ystävät-viholliset käsitteen rinnalle kolme muuta tärkeää elementtiä: kansalaisten natiivi alkuperä, populismi ja usko autoritaariseen johtajuuteen. (Mudde 2007, 293.)

Mudden mukaan populististen radikaalien oikeistopuolueiden poliittisessa propagandassa vihollisuuden käsite ja erityisesti maan sisäisten vihollisten suhde, on selkeästi hallitsevampi käsite kuin ystävät. Tämä johtuu siitä, koska ystävät-viholliset asetelmalla on yhteys edellä mainittuun schmittiläiseen polarisoituneeseen maailmankuvaan. (Mudde 2007, 89.)

Seuraavassa luvussa tarkastelen tutkielmani toisen tärkeän teoreetikon Max Weberin teoriaa karismaattisesta johtajuudesta. Tarkastelen Weberin teoriaa kolmen alkuperäisen karismatyypin (demagogi, sotapäällikkö ja profeetta) ja niin sanotun Band of followers-ilmion kautta. Näiden ilmiöiden kautta lähestyn ja analysoin myöhemmin Jean Marie Le Penin poliittista johtajuutta.

2.2 Max Weber

Max Weber syntyi Erfurtissa vuonna 1864 ja kuoli Münchenissa 14.6.1920. Weber oli poikkeuksellisen laaja-alaisesti sivistynyt yhteiskuntatieteilijä, filosofi ja tutkija, joka ehti urallaan toimimaan jopa käytännön politiikan parissa. Weber opiskeli uransa alkuvaiheessa lakitiedettä Heidelbergin yliopistossa ja valmistui vuonna 1886 ja julkaisi väitöskirjansa kolme vuotta myöhemmin. (Kyntäjä 1989,6.)

Weberin merkitys yhteiskuntatieteille ja yhteiskuntatieteelliselle ajattelulle on kiistaton ja häneen liitetään suuri joukko käsitteitä ja termejä, jotka perustuvat juuri hänen tutkimuksiin ja julkaisuihin. Jean Marie Le Penin poliittista johtajuutta tarkasteltaessa työni tärkein merkittävin yksittäinen käsite on ”karisma” ja ”karismaattinen johtajuus”, jotka Weber siirsi teologian piiristä yhteiskuntatieteisiin ja johtamisteorioihin (Kyntäjä 1980, 6).

Weberin tunnetuin työ Protestanttinen etiikka ja kapitalismin henki (1934) käsitteli modernin kapitalismin ja yritystoiminnan synnyn ehtoja. Uskonnoista kalvinismilla ja eri-

tyisesti puritaaneilla oli tässä suhteessa Weberin mukaan merkittävä rooli (Weber 1960, 84-85). Weber korosti erityisesti kalvinistien ja puritaanien asemaa vastavoimana 1600-luvun Englannin talouden kolmelle mahtitekijälle eli kirkolle, valtiolle ja sen aikaisille monopoliryityksille, jotka muodostivat keskenään voimakkaan allianssin (Weber 1960, 85).

Tämän tutkielman kannalta Weberin tärkein teos oli kuitenkin *Talous ja yhteiskunta*, joka julkaistiin postuumisti Weberin kuoleman jälkeen vuonna 1922. *Talous ja yhteiskunta*-teoksessaan Weber käsittelee laajasti talouteen ja yhteiskuntaan liittyviä ilmiöitä kuten legaalisten auktoriteettien asemaa ja syntyperusteita.

Hallinnon ja hallitsijan toimien tuli Weberin mukaan olla aina legaalisia riippumatta siitä, mikä niiden sisältö oli. Hallitsijan auktoriteetin laillisuuden alkuperällä ei ollut Weberille myöskään merkitystä, vaan johtajuus saattoi perustua karismaan tai traditionaaliseen tai laalisrationaaliseen asetelmaan. Weberin teoriassa kolme edellä mainittua johtamistyyliä muodostivat myös johtamisen ääripäät. (Weber 1947, 58-64). Viimeksi mainittu eli laalisrationaalinen johtajuus tarkoitti myös modernin byrokraattisen hallinnon syntymistä.

Viimeksi mainittuun käsitteeseen eli byrokraattiseen hallintoon sekoittuu usein myös käsite teknokratiasta eli kylmästä asiantuntijavallasta. Jean Marie Le Penin ideologiassa ja poliittisissa keskustelun avauksissa teknokratia liittyi usein Brysselin virkamiehiin ja heidän asemaansa vallankäyttäjinä ja ylipäätänsä ylikansalliseen päätöksentekoon.

Weberin mukaan karismaattisen auktoriteetin perustana ovat hallitsijan tai johtajan henkilökohtaiset kyvyt ja ominaisuudet. Weberin mukaan karismaattinen johtaja edustaa tyyppillisesti pyhyyttä, sankaruutta tai esimerkillisyyttä tai jotain muuta tavallisuudesta poikkeavaa ominaisuutta, joka nostaa hänet tavallisten ihmisten yläpuolelle (Weber 1983, 166). Weber jakoi karismaattisen johtamisen kolmeen arkkityyppiin, jotka olivat profeetta, demagogi ja sotasankari (Weber 1956, 555).

Profeetan lajityyppiin kuului karismaatikon edustama ja viitoittama pelastusoppi johdettavilleen, jonka avulla visioidaan parempi tulevaisuus epävarmoissa vallitsevissa olosuhteissa. Demagoginen karismaatikko oli puolestaan Weberin mukaan henkilö, joka oli

varustettu poikkeuksellisilla puhekyvyillä, jonka avulla karismaatikko kykeni villittämään kannattajansa. (Weber 1956, 555.)

Weberin mukaan sotasankaruuden karisman lajityyppi liittyy karismaattiseen kuninkuuteen. Kuningas nähdään tällöin erityisesti sotasankarin roolissa, jonka johtajuus nousee karismaattisesta sankaruudesta sodan aikana. Rauhan aikana sotasankari vetäytyy taustalle, mutta sodankäynnin jatkuessa ja muodostuessa pysyväksi olotilaksi sotasankarista tulee pysyvä elimellinen osa valtion tai yhteisön asioiden hoitamista. (Weber 1983, 25.)

Karismaattiseen johtajuuteen liittyy oleellisesti myös sen sosiaalinen ulottuvuus eli niin sanottu karismaattinen yhteenkuuluvuus (Weber 1978, 1121). Karismaattisella yhteenkuuluvuudella on tämän tutkielman kannalta suuri merkitys mm. Le Penin johtajuuden ensimmäisen vuosikymmenen suhteen. Karismaattinen yhteenkuuluvuus nousee esiin, kun analysoin Le Penin uran puheenjohtajuuden ensimmäistä vuosikymmentä.

2.2.1 Karisma ja valta

Karismaan viitataan historiallisessa mielessä ensimmäisen kerran nykytutkimuksen mukaan Uuden testamentin toisessa korinttilaiskirjeessä. Hengelliseen ja kristilliseen kontekstiin linjattuna karisma tarkoittaa ”armolahjaa”. Toisessa korinttilaiskirjeessä apostoli Paavali puhuu karismasta sekä henki- että armolahjoina (La Bible 2001 2521-2522). Usein karismaattiseen poliittiseen esiintymiseen ja ilmaisuun liitetään julistuksellinen tyyli, jossa on havaittavissa uskonnollisia sävyjä. Ollila (2005) korostaa karismaattisen johtajan taitoa puhua kannattajilleen samaan aikaan lohduttavasti, mutta myös kehottavasti (Ollila 2005, 76).

Nykyinen karismaan ja karismaattiseen johtajuuteen liittyvä tutkimus on luonteeltaan hyvin poikkitieteellistä. Takalan mukaan karismaa tutkitaan nykyään lähes kaikkien sosiaali- ja yhteiskunnallisten tieteiden avulla (mm. psykologia, sosiologia, kasvatustiede, sosiaalipsykologia) ja karisma on aihepiirinä edelleen tutkijoiden kasvavan mielenkiinnon kohteena (Takala 2013, 18).

Ollilan mukaan karismaattinen valta ja johtajuus rakentuu kahden tärkeän pilarin varaan. Ensimmäisen pilarin muodostaa johtajan kyky puhua tai puhutella kannattajia, jonka avulla karismaattinen johtaja muodostaa esimerkiksi poliittiselle liikkeelle vision.

Retorinen osaaminen on karismaatikolle välttämätön taito, joka mahdollistaa sen, että karismaatikon viesti löytää perille ja johtaa myös ennen kaikkea toimintaan yhteisen päämäärän puolesta. (Ollila 2005, 165).

Toinen tärkeä pilari Ollilan mukaan karismaattiselle johtajalle on usko, jonka kautta itse poliittinen liike voi konkreettisesti syntyä ja muodostua. Karismaatikko ei voi toimia yksin vaan hän tarvitsee seuraajajoukon, joita hän voi johtaa innostuneella tavalla (Ollila 2005, 165).

Takalan mukaan karismaattinen johtaja on ennen kaikkea kulloisenkin liikkeen keulakuva, johon poliittisen tai yhteiskunnallisen liikkeen kannattajat samaistuvat (Takala 2013, 8). Karismaattiselle johtajuudelle on tyypillistä myös johtaminen tunteiden kautta. Johtaja vetoaa usein kuulijoiden ja potentiaalisten kannattajien tunteisiin oman innostavan persoonansa kautta, jonka kautta poliittinen viesti välittyy ja usein myös henkilöityy (Takala 2013, 25).

Jean Marie Le Penin johtamistyyliin on myös selkeitä viitteitä Takalan väitteeseen, jonka mukaan johtajuuteen ei liity byrokraattinen sääntöjen noudattaminen, vaan se, että johtaja itse laatii ohjelman jota muut noudattavat (Takala 2013, 4). Kaikkiin edellä mainittuihin elementteihin palaan tutkimuksessani tarkemmin myöhemmin.

2.2.2 Karisman monet kasvot

Eatwellin (2002) mukaan karismaattisten johtajien kirjo on laaja ja moninainen, kuten voimme seuraavista esimerkeistä hyvin päätellä. Mahatma Gandhi, Winston Churchill ja John F. Kennedy olivat kaikki aikoinaan karismaattisia johtajia omissa kulttuuripiireissään ja omissa konteksteissaan. (Eatwell 2002, 2.)

Karismaattista johtajuutta ja sen syntymistä analysoitaessa on muistettava nimenomaan sen konteksti- ja kulttuurisidonnaisuus, johon myös Takala viittaa väitöskirjassaan (Takala 2013, 57). Ranskalaisten käsite karismaattisesta johtajasta voi poiketa merkittävästi esimerkiksi suomalaisten tavasta käsitellä ja määritellä karismaattinen persoona tai johtaja. Ranskalainen karismaattinen poliitikko voi näyttäytyä suomalaisten silmissä jopa koomisena hahmona, ja päinvastoin.

Takalan mukaan karismaattinen johtaja on ennen kaikkea kulloisenkin liikkeen keulakuva, johon poliittisen tai yhteiskunnallisen liikkeen kannattajat samaistuvat (Takala 2013, 8). Karismaattiselle johtajuudelle on tyypillistä myös johtaminen tunteiden kautta. Johtaja vetoaa usein kuulijoiden ja potentiaalisten kannattajien tunteisiin oman innostavan persoonansa kautta, jonka kautta poliittinen viesti välittyy ja usein myös henkilöityy. (Takala 2013, 25.)

Ollila korostaa karismaattisen johtajan kykyä olla läsnä ja erityisesti lihallistaa oma persoonansa siten, että kuulijat ja läsnäolijat kokevat johtajansa aidosti toimivan yhteisen hyvän puolesta. Karismaatikolla on niin ikään kyky laskeutua kannattajiensa tasolle ja puhutella heitä tavalla, joka vetoaa ja vaikuttaa heihin. (Ollila 2005, 162).

Weberin teorian mukaan karismaattinen johtajuus syntyy usein tilanteessa, jossa yhteisön jäsenet ovat menettäneet uskonsa ja toivonsa paremmasta huomisesta ja he antautuvat intohimoisesti ja vapaaehtoisesti karismaattisen johtajan edessä (Weber 1983, 166).

Weber korostaa karismaattisen johtajuuden syntyminen yhtenä ennakkoehtona myös taloudellisten ja yhteiskunnallisten olosuhteiden merkitystä eli normaalista poikkeavia olosuhteita, joissa demokratia ja normaali päätöksenteko ovat kriisiytyneet (Weber 1978, 1121). Weberin mukaan karismaattinen johtaja on aina perusolemukseltaan ”val-lankumouksellinen”, joka asettuu tietoisesti kulloisessakin yhteiskunnassa olevia val-lanpitäjiä vastaan (Weber 1947, 64).

Karismaattiseen johtajuuteen liittyy niin ikään käsite karisman arkipäiväistymisestä eli rutinisaatiosta. Weberin mukaan tämä tapahtuu kun alkuperäinen ilmiö menettää alkuperäisen tarkoituksensa ja kannattajien innostus johtajaansa kohtaan vähenee. Weberin mukaan karismaattinen johtajuus elää ja on vahvimmillaan ilmiön originaalissa vaiheessa. Ympäröivien olosuhteiden vakiintumisen myötä on hyvin tavallista, että karisma menettää tehoaan ja kannattajat ryhtyvät miettimään muita vaihtoehtoisia johtajuusmahdollisuuksia. Tällöin luodaan puitteita byrokraattisen hallinnon synnylle, jolloin karismaattinen johtaja siirtyy usein taka-alalle. (Weber 1978, 1121; Weber 1947, 364.)

Karismaattiseen johtajuuteen ja ylipäättänsä karismaattisiin liikkeisiin liitetään heikkoutena niiden heikko sisäinen keskustelu vallan ja päätöksenteon keskittyessä johtajan ja hänen lähipiirinsä ympärille. Joissakin tapauksissa vallan keskittyminen on johtanut

myös vallan väärinkäytöksiin ja korruptioon, kun vallankäytön valvonta on pettänyt (Takala 2013, 53). Mahdollinen johtajan äkillinen poismeno aiheuttaa puolestaan liikkeelle helposti hallitsemattoman tilanteen valtakamppailuineen, jossa koko yhteisön tai liikkeen toiminta voi vaarantua (Weber 1978, 1122).

Karismaattisen johtajuuden alkuperä liittyy kiinteästi hengelliseen ja uskonnolliseen toimintaan mm. erilaisten karismaattisten hengellisten yhteisöjen muodossa. Takalan mukaan ”karisma on usko, joka ei ole rationaalinen” (Takala, 2012, 23). Karismalle on lähes mahdotonta löytää yhtä selkeää mallia tai toiminnallista ulottuvuutta, vaan jokainen tarkasteltava kulttuuri, mutta myös yksilö itsessään, hahmottaa karisman ominaispiirteet omalla tavallaan (Takala 2012, 53).

2.2.3 Jean Marie Le Pen – poliittista pääomaa ja pelisilmää

Jotta voimme ymmärtää syvällisemmin Jean Marie Le Penin pitkän poliittisen uran ja karismaattisen johtajuuden olemusta tarkastelen tapahtumia myös 1970-luvun alkupuolella.

Jean Marie Le Pen perusti kansallisen rintaman lokakuussa 1972 hyvin sekavassa poliittisessa tilanteessa. Ranskassa toimi 1970-luvun alkupuolella saman aikaisesti useita äärioikeistolaisia ryhmittymiä ja nationalistisia liikkeitä. Kansallinen rintama sai poliittisen kilpailijan mm. Ordre nouveau-puolueesta, joka perustettiin kesäkuussa 1973. (Perrineau 1997, 21.)

Seuraavan vajaan vuoden ajan kansallisen rintaman haurasta yhtenäisyyttä horjuttivat lukuisat sisäiset valtakamppailut, jotka päättyivät vasta kesällä 1973. Kaikki valtakamppailut päättyivät lopulta Jean-Marie Le Penin ja hänen edustamansa linjan voittoon. Huomionarvoista on se, että kansallinen rintama on jäänyt perustamisensa jälkeen ainoaksi pitkäikäiseksi äärioikeistolaiseksi liikkeeksi Ranskassa ja Euroopassa sitten toisen maailmansodan päättymisen. (Perrineau 1997, 21-22.)

Camus’n tutkimuksen (1996) mukaan Le Penin onnistuneen johtajavalinnan takana vaikutti oleellisena tekijänä mm. hänen aikaisempi kokemuksensa ja erityisesti Le Penin mediaosaaminen, joka alkoi näytellä myös Ranskan politiikassa entistä suurempaa roolia. Camus nostaa esiin merkityksellisenä seikkana myös Le Penin aktiivisen toiminnan

kansallista rintamaa edeltäneen FNAF-liikkeen (Front National pour L'Algerie Francaise) parissa. Erityisen paljon Le Pen sai positiivista huomiota osakseen toiminnastaan presidenttiehdokas Jean Louis Tixier-Vignancourtin vuoden 1965 presidentinvaalikampanjan päällikkönä (Camus 1996, 18-19, Jean Marie Le Pen 2016).

Kauffmann (2016) korostaa omassa tutkimuksessaan vielä erityisesti Le Penin kykyä johtaa Tixier-Vignancourtin vaalikampanjaa jo mainittujen mediataitojen lisäksi. Tämä oli erityisen merkityksellistä Le Penin tulevaisuuden suhteen ja juuri Le Penin johtamistaidot herättivät laajalti huomiota myös kilpailevissa puolueissa (Kauffmann 2016, 10).

Kauffmannin mukaan Le Pen edusti ideologisessa mielessä 1970-luvun muiden äärioikeistolaisten johtajien ja uusfasististen poliitikkojen rinnalla jopa maltilliseksi tulkittavaa linjaa. Kauffman nostaa esiin esimerkkinä sen, että Le Pen puolusti 1970-luvun alussa näkyvästi mm. vapaata keskustelua, pienyritysjyyttä ja käsityöläisten asemaa (Kauffmann 2016, 5). Camus'n näkemyksen mukaan maltillisuus näkyi mm. Le Penin ensimmäisessä puolueohjelmassa, jota hän pitää hyvin kompromissihakuisena verrattuna muiden äärioikeistolaisten puolueiden vastaaviin (Camus 1996, 19-20).

Mayerin ja Sinean tutkimus (2002) korostaa Kauffmannin tutkimuksen ohella, Le Penin kykyä johtaa perustamaansa puoluetta kaoottisessa tilanteessa. Mayerin ja Sinean mukaan Le Pen oli persoonana juuri oikeanlainen johtaja kaoottiseen tilanteeseen, koska Le Penille oli kertynyt mittava määrä kokemusta erilaisista poliittisista kamppailuista ja hänellä oli myös tarvittavaa poliittista pääomaa ja uskottavuutta tehtävän hoitamiseksi (Mayer ja Sineau 2002, 44).

Jos pohdimme Le Penin poliittisen johtajuuden historiaa niin huomaamme sen, että hän joutui varsin varhaisessa vaiheessa keskelle kovia sisäisiä välienselvittelyjä. Le Pen ei kärsinyt henkilökohtaisia tappioita, vaan hän onnistui luovimaan kaaottisissakin olosuhteissa uskottavalla tavalla ja sai heti alkumetreiltä muodostettua karismaatikolle välttämättömän seuraajajoukon, jota käsittelen kahdessa seuraavassa luvussa.

2.2.4 Initial band of Followers-ilmio

Eatwell (2002) ja Takala (2013) korostavat tutkimuksissaan Le Penin johtajuuden ja karisman yhteyttä uskollisen peruskannattajajoukon ja puolueen kovan ytimen syntymi-

seen (Eatwell 2002, 19). Takalan väitöskirja pohtii karisman ulottuvuuksia erilaisten politiikkaan liittyvien tapaustutkimusten valossa. Tämän tutkimuksen kannalta Takalan väitöskirjan tärkeimpiä poimintoja ovat käsite leader-follower, karisman käsitteen synty ja karisman suhde johtajuuteen. Viimeksi mainittu on erityisen tärkeä, koska se pitää sisällään karismaattisen johtajuuden weberiläisen arkipäiväistymisen, jota Le Penin tapauksessa ei päässyt tapahtumaan. (Takala 2013, 13.)

Eatwellin mukaan Le Penin johtajuudessa oli alusta lähtien havaittavissa niin sanottu karismaattinen side johtajan ja johdettavien välillä, joka ilmeni kahdella tärkeällä tavalla. Uskolliset puolueen soturit ovat johtajansa tukena vaikeinakin aikoina ja heillä on merkittävä rooli karismaattisen johtamisen synnyttämisen ensi vaiheessa. (Weber 1967, 1114, Eatwell 2002, 19.)

On kuitenkin huomioitava, että Le Penin johtajuudessa on havaittavissa selkeä muunnelma suhteessa weberiläiseen ajatteluun eli Le Penin karisma ei ole kohdennettavissa alkuperäiseen Weberin näkemykseen karismaattisesta johtajuudesta. Eatwellin mukaan Le Penin toiminnasta puuttuu täysin massakarismaatikolle luonteenomaiset elementit eli kyky hurmata laajoja kansankerroksia (Eatwell 2002, 19).

Eatwellin mukaan massakarismaatikkojen toiminta ja vaikutus ulottuu usein myös varsinaisen poliittisen toiminnan ulkopuolelle, jopa yksilötasolle saakka. Eatwell nostaa esiin esimerkkinä Hitlerin suosion laajuuden mm. poliittisesti passiivisten kansalaisten joukossa. Hitlerin deterministisyys, kyky visioda ja vakuuttaa myös ei-poliittiset ja usein äänestämättä jättäneet kansalaiset yhteisestä paremmasta tulevaisuudesta Saksan pelastajana, vaikutti tähän ilmiöön merkittäväällä tavalla. (Eatwell 2002, 17, 20.)

Jos Eatwell tarkoittaa Le Penin taitoa hurmata massakarismaatikkona eri sosiaaliluokkiin kuuluvia äänestäjiä, hänen huomionsa pitää paikkansa. Täytyy kuitenkin muistaa, että Le Penin äänestäjäkuntaan ei kuulunut uran alkuvaiheessa kovinkaan paljon koulutettua väestöä, joten Le Pen ei alun alkaenkaan puhutellut heitä tai heidän intressejään millään tavalla. Mutta jos pohdimme Le Penin suosiota alemman koulutustason äänestäjien, työväestön ja työttömien suhteen tilanne on huomattavasti erilainen. Edellä mainitut seikat nousevat tutkimuksessani myöhemmin esiin analysoidessani mm. vuosien 1995 ja 2002 vaalituloksia.

Tärkeänä poikkeavuutena Weberin teoriaan liittyy myös Le Penin tyyli korostaa omaa tavallista ranskalaisuuttaan (Eatwell 2002, 17, Mény, Surel 2002, 148). Mény ja Surel korostavat tutkimuksessaan Jean Marie Le Penin uraan liittyvää kehityskaarta, jonka myötä kannattajat ja johtaja löysivät toisensa samankaltaisuuden avulla (Mény ja Surel 2002, 148).

Mény ja Surel viittaavat kehityskaaren myötä syntyneeseen legitimizeettiin, jonka myötä Le Pen sai oikeuden edustaa kansaa, tai tarkemmin ilmaistuna kansallisen rintaman kannattajia ja äänestäjiä (Mény ja Surel 2002, 148). Samalla edellä kuvattu piirre, tavallisuus, on merkittävä poikkeus Weberin teoriassa esiintyvän ”superihmisen” käsitteeseen.

Eatwell nostaa tutkimuksessaan esiin Le Penin uraa kuvaavan tärkeän narratiivin 1980-luvun alkupuolelta. Le Pen kuvasi sen hetkistä poliittista uraansa ja elämäänsä suuren erämaavaelluksen päättymisenä, jonka päätepisteenä olisi Ranskan pelastaminen. (Eatwell 2002, 17.) Erämaavaellus tarkoitti tällöin jo vuosikymmenen kestänyttä poliittista johtajuutta ilman mainittavampaa menestystä. Eatwellin mukaan Le Pen kykeni yhdistämään ”tavallisuutensa” messiaaniseen johtajuuteen ja messiaaniseen imagoon (Eatwell 2002, 17.) Tämä väite tulee esiin tutkimuksen aineisto-osuudessa vuosien 1995, 2002 ja 2007 vaalikampanjoihin liittyvissä diskursseissa ja narratiiveissa.

Toinen merkittävä Le Penin johtajuuteen liittyvä luonnehdinta on politiikan ja puolueen voimakas personoituminen tai jopa ruumiillistuminen häneen itseensä erityisesti vaalikamppailujen yhteydessä. Eatwell nostaa Le Penin politiikan personoitumisen hänen kannattajille suunnattuna instrumenttina ja suojakeinona kilpailevia puolueita vastaan. Le Penin kannattajan silmin katsottuna karismaattisen johtajan selän takaa oli helpompi hakea hyväksyntä omille poliittisille ajatuksille, kuin ”perinteisen” poliittisen johtajuuden kautta. (Eatwell 2002, 20.)

Mudden mukaan karismaattiseen johtajuuteen kuuluu oleellisesti myös johtajan polari-soiva vaikutus äänestyskäyttäytymiseen (Mudde 2007, 262). Le Penin kohdalla ilmiö konkretisoitui niin ikään voimakkaasti. Joko Le Peniä vihattiin tai sitten häntä rakastettiin suurena puolueen ja Ranskan pelastajana. Vainon retoriikan ja uskollisten viittaus-ten ja merkitysten avulla Le Pen on luonut sisäistä koheesiota kansallisen rintaman sisälle. Mudde liittää puolestaan Le Penin ja äärioikeiston retoriikkaan käsitteen pelon

politiikka. Pelon politiikka toimii poliittisena instrumenttina homogeenisuuden luomisessa poliittisen liikkeen sisälle. Pelko toimii niin ikään tehokkaana instrumenttina polarisoidun (ystävät-viholliset) maailmankuvan edistäjänä. (Mudde 2007, 89.)

Tässä luvussa olen nostanut esiin Le Penin ja kansalliseen rintamaan liittyvää aikaisempaa tutkimusta, joissa korostuu erilaiset karisman käsitteet ja alkuperäisen kannatajajoukon merkitys karismaattiselle johtajuudelle. Seuraavassa luvussa analysoin Le Penin ja ideologista historiaa ja ideologian perusteita.

Lähden liikkeelle Taguieffin tutkimuksesta, joka liittyy populismin perusteisiin ja erityisesti identiteettipopulismin ja Jean Marie Le Penin väliseen yhteyteen. Tarkastelen myös homogeenisen kulttuurikäsitteksen merkitystä Le Penin ideologian syntymiselle ja kansallisen identiteetin asemaa Le Penin politiikan yhtenä tärkeimpänä pilarina.

2.3 Le Pen ja populismi

Populismi on politiikassa paljon ja usein käytetty termi, jota usein käytetään ilman tarkempaa analyysiä ja määritelmää. Koska myös Jean Marie Le Penia on usein syytetty populistiseksi poliitikoksi ja kansallista rintamaa luonnehditaan usein populistiseksi puolueeksi, käsittelen populismia tässä lyhyesti.

Taguieffin mukaan populismin tarkastelussa on tärkeää huomioida ensinnäkin se, että kysymyksessä ei ole poliittinen ideologia tai aatesuunta, joka varsin usein poliittisessa keskustelussa unohdetaan (Taguieff 2015, 103). Nykyisin Euroopassa on useita populistisia puolueita kummallakin politiikan äärilaidalla, mutta ehkä eniten huomiota saavat osakseen niin sanotut oikeistopopulistiset puolueet.

Populismin diskurssissa kansa on keskeinen lähtökohta ajatella ja tehdä politiikkaa. Taguieffin mukaan ideologian sijaan populismi on poliittinen asenne tai suhtautumistapa valtaan ja vallan käyttöön ja sillä on aina yhteys käsitteeseen kansa (Taguieff 2015, 103-104). Taguieff korostaa Le Penin ajatteluun liittyvää uhkien ja erilaisten vaarojen sävyttämää maailmankuvaa, jossa Ranskan sisäisistä uhkatekijöistä tuli jopa ulkoisia uhkia tärkeämpi politiikan kohde (Taguieff 2016, 69).

Taguieffin mukaan Jean Marie Le Pen näki sisäiset ja ulkoiset uhkatekijät ja niiden yhteyden toisiinsa globalisaation EU:n sekä erityisesti islamin kautta. Le Penin tulkinnan mukaan vanhat uhkatekijät olivat saaneet uudet kasvot Euroopan integraation ja globalisaation myötä (Taguieff 2015, 69).

Perrineau mukaan Le Penin ajattelussa kansan tai kansakunnan käsitteessä oli keskeistä kielellinen yhteisöllisyys, yhteiset intressit ja juuret. Perrineau korostaa myös Le Penin ajattelussa ja ideologiassa tärkeää kansakunnan kollektiivista muistia, joka luo yhteyden kansalaisten ja kansakunnan välille. (Perrineau 1997, 155.)

Le Penin ideologiassa merkittävä huomio liittyy yksilön ja yhteiskunnan (kansakunnan) väliseen suhteeseen. Le Penin ideologiassa yksilön etu on alisteinen valtion ja kansakunnan edun edessä, joka tarkoittaa myös sitä, että yksilön tai kansalaisen ponnistelujen ja poliittisen toiminnan tulisi ensisijaisesti tähdätä yhteisen hyvän ja kansakunnan edun palvelemiseen. (Perrineau 1997, 155.) Perrineau huomio Le Penin ideologiasta on mielenkiintoinen, koska yleensä ideologia joka asettaa yhteiskunnan edun yksilön edun edelle liitetään vasemmistolaiseen ajatteluun.

2.3.1 Populismin ja eliitin vastakkainasettelu

Poliittisen ideologian sijaan populismiin ei siis kuulu yhteiskunnallisesti merkittävät ajatusrakennelmat tai käsitykset yhteiskunnallisesta ideaalista. Populismi ei myöskään sinällään sisällä sosiaalista ulottuvuutta, joka innostaisi ihmisiä tai kannattajia toimimaan samalla tavalla kuin poliittiset ideologiat onnistuessaan tekevät. (Taguieff 2015, 103-104.)

Taguieffin mukaan populismilla on kaksi tärkeää lähtökohtaa, joista ensimmäinen liittyy tavallisen kansan ja poliittisen tai yhteiskunnallisen eliitin vastakkain asetteluun. Toisekseen populistisessa ajattelutavassa kansa on nostettu lähes pyhään ja kultinomaiseen asemaan, johon liittyy oleellisesti poliitikkojen kansanomaisen suhtautumisen suvereniteettiin, kulttuuriin ja moraalikysymyksiin (Taguieff 2015, 103-104).

Mudden ja Kaltwasserin (2012) mukaan populismin luonteeseen ei tavallisesti kuulu vallitsevan poliittisen järjestelmän sääntöjen kunnioittaminen. Tämän seurauksena populistiset puolueet toimivat kuin ”juopunut päivällisvieras illalliskutsuilla”. Populistisil-

la puolueilla on usein tapana nostaa esiin vallitsevaan poliittisen järjestelmään kuuluvia kipeitä epäkohtia, joista valtavirtapuolueet haluavat vaieta. (Mudde ja Kaltwasser 2012, 209.)

Hallitsevalle poliittiselle eliitille populististen puolueiden keskusteluavaukset ovat usein epämiellyttäviä ja jopa vulgaareja, kuten esimerkiksi maahanmuuton lieveilmiöt ja niihin liittyvä keskustelu on Ranskan tapauksessa osoittanut (Mudde ja Kaltwasesser 2012, 209.). Toisaalta poliitikkojen konstailemattomuus ja asioiden suora esittäminen loputtoman kiertelyn sijaan voi olla jopa yhteiskunnallista ilmapiiriä tervehdyttävä tapa toimia. Tämän myötä politiikka ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen voi herättää kiinnostusta kansalaisissa, jotka ovat aikaisemmin olleet passiivisia esimerkiksi äänestämisen suhteen.

2.3.2 Identiteettipopulismi uutena ideologiana

Tagueiffin mukaaan yksi syy oikeistopopulismin ja Le Penin menestykseen liittyy kansallisten identiteettien rapautumiseen ja pelkoon siitä, että kansalliset perinteet ja yhteys omaan historiaan ja kulttuuriin katoavat kokonaan. Tagueiffin kriittinen näkemys nykyisen populismitutkimuksen luonteesta on mielenkiintoinen. Tagueiffin mukaan olisi huomattavasti tärkeämpää tutkia kansallisten identiteettien ja kulttuurien rapautumista, kuin että keskitytään tutkimaan talouden ja meneillään olevan talouskriisin yhteyttä oikeistopopulismin nousuun. (Tagueiff 2015, 70.)

Tagueiff määrittelee Jean Marie Le Penin ideologian identiteettipopulistiseksi, jossa poliittinen johtaja demagogisella tyyliällään ei ainoastaan kykene käsittelemään pelkoja ja mielensä pahoittamista, vaan hän kykenee myös lietsomaan ja hallitsemaan kollektiivista tunnetilaa kannattajiensa edessä. Erityisen oleellista on demagogisen johtajan kyky siirtää tunnetila aina poliittiseksi toiminnaksi, jonka myötä esimerkiksi Jean Marie Le Pen saavutti miljoonien ranskalaisten tuen. (Tagueiff 2015, 113-114).

Identiteettipopulismiin liittyy myös kamppailu vallitsevaa poliittista eliittiä ja näkymättömiä markkinavoimia vastaan, joilla on Tagueiffin näkemyksen mukaan usein yhteys Yhdysvaltoihin ja sionismiin (Tagueiff 2015. 117). Presidentinvaaliohjelmissa nousee erityisesti esiin kritiikki Yhdysvaltoja vastaan, jolla Le Penin ideologiassa on yhteys

ylikansalliseen päätöksentekoon ja joka pyrkii laajentamaan hegemoniaansa myös Ranskalle tärkeisiin intresseihin.

Tagueiff nostaa esiin myös termin ”chauvinisme du bien-être”, jolla hän tarkoittaa natiivikansalaisten oikeutta mm. sosiaalietuksiin maahanmuuttajien sijaan (Tagueiff 2015, 118,155). Termi ”préférence nationale” eli natiivi kansalaisten suosiminen nousee esiin myös kaikissa Jean Marie Le Penin vaaliohjelmissa, joita käsittelen aineistossuudessa myöhemmin. Nämä kaikki edellä mainitut ideologiset valinnat ovat perinteisiä lepeniläisiä diskursseja ja viholiskuvia ja ovat siis edelleen osa identiteettipopulismia, jota kansallinen rintama Tagueiffin mukaan edelleen edustaa.

Tagueiffin mukaan identiteettipopulistinen ideologia näkee esimerkiksi EU:n usein erilaisten salaliittojen ja juonittelujen kontekstissa, jossa tavalliset rivikansalaiset ovat kärsivinä osapuolina. Eurooppa nähdään vain Brysselinä ja Brysselistä käsin, joka visioi heidän mukaansa uutta maailmanjärjestystä tai jopa ylikansallista maailmanhallitusta (Tagueiff 2015, 163). Le Pen ilmoittaa niin ikään ohjelmassaan vastustavansa Yhdysvaltojen Naton luomaa uutta hegemonista maailmanjärjestystä, joka Tagueiffin mukaan on identiteettipopulistisille puolueille tyypillinen politiikka linjaus. (Tagueiff 2015, 119, Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 2002).

Tagueiffin edellä kuvatuista näkemyksistä ajankohtaisin ja oivaltavin on kansallisen kulttuurin ja kansallisen identiteetin merkitys oikeistopopulismien ideologisena jalustana ja selittäjänä. Erikoista Tagueiffin näkemyksessä on kuitenkin se, että kysymyksessä ei ole uusi Le Peniin liittyvä tulkinta, vaan se on noussut jälleen kerran voimakkaasti esiin.

Mielenkiintoinen identiteettipoliittikaan liittyvä ilmiö on, että se on jopa globaalissa mittakaavassa muodostanut poliittisen vaihtoehdon joka on korvannut vanhan luokkaperusteisen tavan kiinnittyä poliittisesti johonkin poliittiseen liikkeeseen tai aatesuuntaan. Tarkemmin selitettynä kansalaiset kiinnittyvät poliittiseen liikkeeseen yhteiskuntaluokan sijaan etnisen taustan, kielen tai esimerkiksi uskonnon avulla. (Fukuyama 2014, 531.)

Mielenkiintoista identiteettipoliittikalle ja identiteettikysymyksiin keskittyneille puolueille on myös niiden kyky kerätä kannattajat yhteen ja mobilisoida heidät liikkeelle yhteisen asian puolesta (Fukuyama 2014, 531). Heywoodin poliittisen ideologian määri-

telmälle mobilisaation kriteeri oli yksi tärkeimpiä ideologian perusteita, josta myös Fukuyama ja Taguieff olivat samaa mieltä (Heywood 1992, 7.)

2.4 Poliittisten jakolinjojen murros

Bock-Cotén (2016) ja Perrineau mukaan eurooppalaisessa poliittisessä kentässä tapahtui 1980-luvun alkupuolella perinpohjainen muutos, joka johtui pitkälti vasemmistoälymyyden ja vasemmistoblokin hajoamisesta. Nämä olivat erityisesti seurausta marxismin ja neuvostomallisen politiikan kriiseistä, jotka näivettivät vasemmistolaisen poliittisen kentän, mutta aiheuttivat myös useita kysymyksiä ja yhteiskunnallisia haasteita perinteiselle oikeistolle. (Bock-Coté 2016, 18; Perrineau 1997, 27.)

Perrineau viittaa yhteiskunnallisilla haasteilla mm. Ranskan, mutta myös muun Euroopan, yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen murrokseen, joka käynnistyi 1970-luvun puolen välin jälkeen ja jonka myötä Ranskan ja Euroopan poliittinen kenttä muuttui voimakkaasti. (Perrineau 1997, 27.) Edellä mainittuun ilmiöön liittyy mm. teollisuustyöpaikkojen ja matalan osaamisen työtehtävien katoaminen automatisaation ja tuotantolaistosten muutosten seurauksena.

On syytä huomioida se, että Euroopan poliittinen kenttä oli jakaantunut vuosikymmeniä, aina 1970-luvun puoleen väliin saakka, hyvin pitkälti Lipsetin ja Rokkanin (1967) jakolinjan mukaan. Puoluejärjestelmä ja poliittinen kiinnittyminen rakentui sen mukaan miten äänestäjä ja puolueet sijoittuivat akseleille kaupunki-maaseutu, työntekijä-omistaja, maatalous-teollisuus ja kirkko-valtio (Lipsett ja Rokkan 1967, 47)

Eurooppalainen poliittinen kenttä oli niin ikään aina 1980-luvun alkuun saakka perinteisten puolueiden hallussa, mutta 1980-luvun alkupuolella jähmettyneeseen poliittiseen kenttään tuli uusia toimijoita mm. ympäristöliikkeiden ja ekologisen ajattelun aktivoitumisen seurauksena. Näihin liikkeisiin liittyivät erityisesti vihreät poliittiset liikkeet Saksassa ja Englannissa. (Heywood 1992, 243.) Laajan poliittisen kentän uudelleen järjestelyn myötä syntynyt uusoikeistolaisuus haki ideologisen perustansa gramscilaisesta politiikka käsityksestä, jossa kulttuurillinen hegemonia edelsi poliittista menestystä (Perrineau 1997, 27-28).

Jean-Marie Le Penin ideologian kehityksen kannalta yksi merkittävimmistä poliittisista oivalluksista tapahtui 1980-luvun alussa. Le Pen ymmärsi sen, että sosiaalisen luokkajaon murtumisen myötä vanhat poliittiset jakolinjat olivat murtumassa. Ihmiset eivät enää välttämättä kiinnittyisi politiikkaan ja puolueisiin vanhojen ja perinteisten jakolinjojen kontekstissa.

Perrineuan mukaan Jean Marie le Pen ymmärsi hyvin aikaisessa vaiheessa sen, että jakolinjojen murtumisella olisi merkittävä vaikutus myös yksilöiden identiteettikysymyksiin, jotka palautuisivat jatkossa kysymykseen kansallisuudesta ja etnisestä taustasta (Perrineau 1997, 179). Mielenkiintoista tässä havainnossa on se, että samaan aikaan pitkin 1980-lukua Euroopan integraatio syveni ja eteni kohti euroaluetta ja sisämarkkinoita. Euroopassa oli siis ainakin jälkikäteen arvioituna läsnä kaksi erilaista kehitysskenaariota, joista Le Pen valitsi kansallisista suvereniteettia korostavan poliittisen linjan.

2.4.1 Ranskan sisäiset ongelmat syvenevät

Le Penin ja kansallisen rintaman ajatukset saavuttivat pitkin 1980-luvun alkua kasvavaa huomiota osakseen. Tässä Le Peniä auttoi huomattavasti se, että Ranskan talouden ongelmat syvenivät ja erityisesti sosialisteja äänestäneet työläiset tunsivat tulleen petetyiksi.

Jean Marie Le Pen huomasi syntyneen tyytymättömyyden ja jakolinjojen murtumisen myötä syntyneen poliittisen tilan ja ryhtyi työstämään puolueelle johdonmukaisesti ideologiaa. Tämän myötä kansallinen rintama aloitti Le Penin johdolla systemaattisen rakennustyön, jonka yksi tärkeä osa oli maahanmuuton vastustaminen ja kansalaisuuden politisoiminen (Perrineau 1997, 179).

Lisää pontta ideologia sai Ranskan perinteisen teollisuuden perinpohjaisesta rakennemuutoksesta, jonka seurauksena mm. suuri joukko tehdastyöläisiä oli jäänyt pysyvästi työmarkkinoiden ulkopuolelle. Kaikki edellä kuvattu tapahtui samaan aikaan, kun Ranskan 1980-luvun yhteiskunnallisissa arvoissa oli tapahtunut perinpohjainen käänne, jossa korostuivat muiden länsimaisten valtioiden ohella poikkeuksellisen paljon mm. yksilöllisyys ja kulutus (Perrineau 1997, 31).

Työttömien syrjäytymisen tunnetta vahvisti ja edisti entisestään poliittisten auktoriteettien horjumisen lisäksi vanhojen perinteisten instituutioiden (ay-liike, kirkko, uskonto) fragmentoituminen. (Perrineau 1997, 31.) Tämän kehityksen myötä yhteiskunnallisesta ja sosiaalisesta elämästä marginaaliin pudonneilla kansalaisilla ei ollut enää puoluetta tai instituutiota, johon nojautua.

Perrineau mukaan yhteiskunnasta syrjäytyneille kansalaisille, mutta myös kasvavalle joukolle tavallisia ranskalaisia oli syntynyt tunne, jossa heidän välitön elinympäristö ja maa itsessään oli maahanmuuttajien ja erityisesti heidän jälkeläistensä uhkaama. Erityisen merkityksellistä oli ajatus maahanmuuttajien heikosta integroitumisesta ranskalaisen yhteiskunnan arvoihin, joka ajan myötä aiheuttaisi konflikteja syntyperäisten ranskalaisten ja maahanmuuttajien välille. (Perrineau 1997, 31.) Tämän myötä Ranskaan syntyi maahanmuuttajien suhteen epäluuloisuuden ilmapiiri, joka on näkynyt näihin päiviin saakka mm. rakenteellisena rasismina.

Perrineau luonnehtii kansallisen rintaman äänestäjäkuntaa ”epätoivon ja kieltämisen” äänestäjäkunnaksi. Poliittisella agendalla ja kaikessa toiminnassa heille on keskeistä laajamittainen viholliskuvien löytäminen, syyllisten esiintuominen ja jahtaaminen. (Perrineau 1997, 181.)

Ranskan maahanmuuttokysymyksen historiaan liittyy mielenkiintoisena elementtinä sen ei-poliittinen luonne. Toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä tämä käytännössä tarkoitti sitä, että maahanmuuttokysymykset ja maahanmuuttopolitiikka oli ulkoistettu virkamiehille ja erilaisille asiantuntijaryhmille ohi poliittisen eliitin ja poliittisen päätöksenteon. (Copsey 1997, 106.)

Tämän seurauksena maahanmuuttokysymykset eivät olleet ennen kansallista rintamaa lainkaan myöskään politiikan agendalla, eivätkä ne olleet myöskään valtavirtapuolueiden intressien kohteena (Copsey 1997, 106.) Nykyisessä maailmantilanteessa edellä mainittua on hieman hankala ymmärtää, koska erityisesti Ranskan tapauksessa maahanmuuttokysymyksistä on tullut yhteiskunnallisen ja poliittisen debatin kestopuheenaihe.

2.4.2 Kulttuuri nousee poliittiseksi pelinappulaksi

Kansallisten intressien ensisijaisuus nostaa esiin toistuvasti lepeniläisessä ideologiassa homogeenisen ja jopa kollektiivisen kulttuurikäsitteen. Tähän liittyy kansalliset identiteetti kysymykset, maahanmuuttovastaisuus ja tasavaltalaisten instituutioiden rapautuminen. Näillä kaikilla kaikilla on yhteys vahvaan valtioon ja sen kykyyn suojella kansalaisia ulkoisilta ja sisäisiltä uhkatekijöiltä, joihin Le Pen myöhemmin esittelemisensä ohjelmissa toistuvasti viittaa. (Wieviorka 2012, 84.)

Kansallisen rintaman ja Le Penin ajattelussa on mielenkiintoista huomata, että kommunismin ja marxilaisuuden kriisistä huolimatta he lähestyivät politiikkaa gramscilaisen politiikan teorian kautta. Toisin sanoen kulttuurinen valta ja hegemonia edeltävät aina poliittisen vallan saavuttamista. (Perrineau 1997, 27.)

Gramscin (1979) alkuperäisen teorian mukaan työväenluokan yhteiskunnallinen aseman paraneminen ja hegemonian saavuttaminen oli mahdollista vain menestymällä ensiksi kulttuurin piirissä, jonka kautta työväenluokka kykenisi haastamaan vallitsevan eliitin. (Böök 1979, 27-28).

Simon (1982) viittaa teoksessaan siihen, että Gramscin ideologiassa valta ja politiikka eivät olleet pelkästään yhteiskuntaluokkien välistä kamppailua, vaan sillä oli aina haavoittavissa myös kansallis-populaarinen ulottuvuus (Simon 1982, 42). Adamsonin (1979) mukaan kulttuurisella ja ideologisella hegemonialla on puolestaan merkitystä mm. erilaisten yhteiskunnallisten ja taloudellisten kriisien torjumisessa. Kansakunta, joka toteuttaa vahvan hallinnon ja vahvan valtion periaatteita kykenee toimimaan edellä mainitulla tavalla. Gramscilaisessa mielessä taloudelliset ja yhteiskunnalliset kriisit voivat siis toimia valtion sisäistä hegemoniakoneistoa vahvistavina elementteinä ja siten vain vahvistaa sen asemaa. (Adamson 1979, 11.)

Mondonin mukaan Jean Marie Le Pen ennakoi jo 1970-luvun alussa tässä suhteessa oikein pinnan alla muhivan muutoksen. Modernissa yhteiskunnassa politiikkadiskurssina palautuisi jatkossa kysymykseen kansallisesta identiteetistä ja kulttuurista, jossa schmittiläiset viholliskuvat voisivat toimia poliittisen toiminnan ajureina. (Mondon 2015, 395.)

Mondonin tutkimuksessa nousee ilmi schmittiläinen polarisoitunut maailmankuva, jossa ranskalaisen äänestäjän oli tehtävä valinta sivistyneen yhteiskunnan edustaman kulttuurin ja barbarismin välillä. 1970-luvun vastapelurin eli kommunismin romahdettua uutena vaarana nousi esiin globalisaatio, syvenevä integraatio ja siihen liittyvät ihmisoi-
keuskysymykset ja maahanmuutto, jotka uhkasivat tuhota ranskalaisen identiteetin. (Mondon 2015, 397-398.)

Taloudellisen taantuman syveneminen lisäsi tarvetta suojata sisämarkkinoita ulkoisilta uhkakuvilta. Antieurooppalaisuus, protektionismi ja usko vahvaan valtioon näyttäytyivät ja näyttäytyivät edelleen kansallisen rintaman ja Le Penin politiikassa tulevaisuuden ratkaisumalleina. (Mondon 2015, 397–398.)

Jälkikäteen arvioituna Le Penin käyttämät diskurssit ja retoriikka poikkesivat kuitenkin huomattavasti kilpailijoiden vastaavasta. Tutkimusaineistossa edellä mainitut seikat nousevat esiin vuosien 1995, 2002 ja 2007 presidentinvaalien teemoissa.

Seuraavassa luvussa käsittelen ja avaan tutkimuksen metodologista valintaa eli diskurs-
sianalyysiä, jonka avulla analysoin tutkimusaineistoani. Kerron myös tarkemmin tutki-
muksen luonteesta ja diskurssin käsitteestä omaan tutkimuskysymykseeni liittyen.

3 TUTKIMUKSEN METODOLOGIA

3.1 Diskurssi käsitteenä

Diskurssi-sanan etymologia pohjautuu ranskankieliseen sanaan ”discours”, joka tarkoittaa puhetta, juttelua tai esitelmää. Tieteellisessä mielessä diskurssin avulla on mahdollista representoida eli esittää ja kuvailla erilaisia todellisuuden ulottuvuuksia. (Takala 2013, 20.)

Diskurssi on käsitteenä hyvin laaja-alainen ja monitulkintainen. Tämän vuoksi diskurssin keskeinen käsite on konteksti eli asiayhteys, joka antaa tutkijalle mahdollisuuden tarkastella ja analysoida kielen käyttöä tutkittavan kohteen yhteydessä. Kielen merkitysten tarkastelu vaatii kielen kontekstin arviointia ja rajaamista. (Takala 2013, 20.)

Palosen ja Summan (1998) mukaan nimet, diskurssit ja luokitukset ovat politisointiretoriiikan tärkeimpiä kohteita, joiden avulla politiikan toimintaympäristö tehdään ”pelattavaksi” eli politikoinnin kohteeksi (Palonen ja Summa 1998, 12–13). Le Penin käyttämä politisointiretoriiikka näkyy Palosen viittaamana vakiintuneiden vanhan poliittisen eliitin sen edustaman politiikan ja toimintatapojen kritiikkinä.

Johtamistutkimuksessa diskurssit määritellään vakiintuneiksi puhetavoiksi, joiden avulla on mahdollista tuottaa ja kehittää ilmiötä, johon diskurssi itsessään liittyy. Tässä suhteessa diskurssi on myös tekstuaalinen synteesi, jolla on yhteys sosiokulttuurisiin elementteihin, joiden avulla on mahdollista rakentaa sosiaalista verkostoa ja sosiaalista todellisuutta. (Takala 2013, 21).

Jean-Marie le Penin tapauksessa on tärkeää kiinnittää huomio varsinkin viimeksi mainittuun elementtiin (yhteisöllisyys) koska juuri tällä elementillä on yhteys Weberin karismaattisen johtajuuden teoriaan. Weberin teoriassa karismaattiseen johtajaan liitetään myös johtajan profeetallisuus pelastusopin ja suuren tarinan muodossa (Weber 1968, 253).

3.2 Diskurssianalyysi Foucault’n ja Takalan mukaan

Takalan mukaan ”diskurssianalyysin tarkoituksena on pyrkimys hahmottaa ja eritellä erilaisten merkityksellistämisen kiteytymiä, verkostoja ja tapoja tutkimusaineistosta”.

Diskurssitutkimukselle on leimallista niin ikään kombinaatio, jossa kielenkäytön eri tasot (mikro- ja makrotasot) yhdistyvät laajemman makrotason pohdintaan. (Takala 2013, 20.)

Diskurssianalyysille on leimallista siihen liittyvän tutkimuksen monipuolisuus ja erilaisuus (Takala 2013, 21). Itse diskurssin käsitekin on hieman poleeminen. Diskurssi edustaa joillekin tutkijoille vain kuvausta puheen rakenteesta, kun taas osa tutkijoista näkee diskurssilla yhteyden kaikkeen puhumiseen ja kirjoittamiseen liittyviin muotoihin (Jokinen, jne, 1999, 18).

Kaikkia tutkimuksia yhdistää kuitenkin yhteinen kuva merkitysten samalla tavalla rakentuneesta luonteesta, vaikka tutkijat toimisivatkin toisistaan poikkeavilla tieteenaloilla. Näin ollen tutkijat tekevät diskurssianalyysiään oman tieteenalansa ja sen painotusten, intressien ja lähtökohtien kautta. (Takala 2013, 21.)

Kuten Takalan tutkimuksessa edellä esiin, myös Foucault'lle ympäröivä reaalitodellisuus syntyi kielen moniulotteisuuden tuloksena. Foucault'n mukaan kielen suvereenisuus perustuu siihen, että sanoilla on missio ja tehtävä tuoda esille yksilön ajattelua. (Foucault 2012, 91.)

Foucault'n näkemyksen mukaan representaatio perustuu kielen ja ajattelun väliseen vuorovaikutukseen: ”kieli representoi ajattelua, kuten ajattelu representoi itseään” (Foucault 2012, 91). Kielen käyttö on siis todellisuutta itsessään, eikä kieltä pidä nähdä siis irrallisena apukeinona todellisuuden ymmärtämiseen.

Teoria on tulkittavissa siten, että keinot jolla toiminnan kohteeseen (tässä tutkimuksessa ranskalainen äänestäjä, kansallisen rintaman kannattaja) pyritään vaikuttamaan, on yhdistelmä erilaisia tapoja, jotka ovat syntyneet diskurssien ja ranskalaisen kulttuurin yhteisvaikutuksen seurauksena. Hyvänä esimerkkinä tapojen, diskurssien ja ranskalaisen kulttuurin yhteisvaikutuksesta ovat analyysiluvussa käsiteltävät Jean Marie Le Penin vuosien 1995, 2002 ja 2007 presidentinvaalikampanjat.

Le Penin tapauksessa kielenkäytön ja diskurssien rinnalla on korostettava myös hänen puhe- ja väittelytaitojensa merkitystä, jotka olivat laajalti myös Le Penin poliittisten vastustajien tiedossa. Hyvänä esimerkkinä on vuoden 2002 presidentinvaalien toisen kierroksen väittelyn peruuntuminen, kun istuva presidentti Jacques Chirac kieltäytyi

väittelystä Le Penin kanssa. Chirac antoi lausunnon, jonka mukaan päätös oli vastalause Le Penin politiikan suvaitsemattomuutta ja vihapuheita kohtaan, joita Le Pen oli kampanjansa aikana viljellyt. (ina 2002.)

3.3 Diskurssianalyysi metodologiana

Aineiston analyysinä käytän diskurssianalyysiä. Suonisen (1999) mukaan diskurssianalyysissä on oleellista huomioda se, että tutkimuskohteena olevia henkilöitä ei analysoida ”informantteina” toimijoina, joiden toiminta paljastaisi suoraviivaisesti sen, minkälaista maailmankuvaa tai kulttuuria he edustavat (Suoninen 1999, 18). Jokisen, jne (1993) mukaan diskurssianalyysin peruslähtökohtana on muistettava se, että itse diskursseja tärkeämpää on tutkia diskurssien luonnetta ja sitä miten diskurssit kulloinkin ajankohtaistuvat eli aktualisoituvat erilaisissa sosiaalisissa yhteyksissä (Jokinen, jne, 1993, 28).

Jokisen mukaan ”diskurssianalyysi on kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä” (Jokinen, jne 1993, 9-10). Toisekseen diskurssianalyysin avulla on mahdollista selvittää se, millaisella kielenkäytön tavalla, tässä tapauksessa Le Pen, tekee ymmärrettäväksi erilaiset poliittiset kiistakysymykset ja keskustelunavaukset (Suoninen 2002, 18).

Viimeksi mainitulla diskurssianalyysin piirteellä on erityisen paljon merkitystä siihen, miten Jean Marie Le Pen loi kannattajiinsa yhteenkuuluvuuden tunnetta. Syntynyttä yhteenkuuluvuuden tunnetta ei voi selittää pelkästään karismalla ja karismaattisella johtamisella, vaan siihen tarvittiin myös muita keinoja.

Tämän tutkielman osalta onkin tärkeää kiinnittää huomiota siihen mitkä Le Penin politiikka- ja johtamiskeinot yhteisöllisyyden saavuttamiseksi olivat. Tarkastelemme erityisesti sitä, miten Jean Marie Le Pen ohjelmiansa avulla erityisesti merkityksellistää ja rakentaa eli konstruoi politiikkansa kohteet ja sosiaalisen todellisuuden kansallisen rintaman kannattajille ja omille äänestäjilleen. Diskurssianalyysi pyrkii vastaamaan siihen,

millaiset tutkimuskohteen ilmiöön liittyvät kuvaukset ja selitykset ovat tietyssä viitekehksessä ja tietyssä tilanteessa ymmärrettäviä (Suoninen 2002, 18).

Jokinen tarkastelee erilaisten retoristen keinojen valikoimaa mm. puhujankategorisoinnin avulla. Jokisen mukaan puhetta on mahdollista oikeuttaa käyttämällä niin sanottua puhujankategorisointia, jonka kautta tietystä kategoriasta ja asemasta ilmaistu asia saa aivan omanlaisensa merkityksen. Jokinen viittaa mm. professorien ja lääkärin ammattiliseen kategoriaan, joiden kautta syntyy omaan ammattialaan liittyvä tiedollinen auktoriteetti (Jokinen 1999, 135).

Tässä tutkielmassa tarkastelemme erityisesti vuosien 1995 ja 2007 vaaliohjelmien osalta sitä, miten ja millä keinoilla Le Pen asettaa itsensä kansanmiehen kategoriaan, josta käsin hänellä on mandaatti puhua kansan äänellä ja kansan puolesta vallitsevaa poliittista eliittiä ja ylikansallista päätöksentekoa vastaan. Le Penin kohdalla tapahtuu mielenkiintoisella tavalla ilmiö, jossa hän etäännyttää itsensä ja intressinsä poliittisesta eliitistä presidentin viran hoidon suhteen.

Lyhyesti kiteytettynä Le Pen heittäytyy palvelemaan isänmaataan patrioottisessa hengessä ja saman aikaisesti hän luo puhujankategorisoinnin avulla itselleen ylivertaisen aseman muiden ehdokkaiden edessä suhteessa kansaan, asettumalla selkeästi heidän yläpuolelle. Le Penin kirjeestä käy selväksi se, kuka on kansanmies, patriootti ja kansallisen suvereniteetin varmistaja ja kuka on ollut valmis ottamaan isänmaansa puolesta myös fyysisiä iskuja vastaan.

Nostan esiin mm. Le Penin usein käyttämän globalisaation ja ylikansallisen päätöksentekoon liittyvien uhkien tematiikan ja niiden vaikutuksen ranskalaiseen yhteiskuntaan ja kansalliseen suvereniteettiin. Diskurssianalyysin avulla pyrin kontekstoimaan ja analysoimaan erilaisten Le Penin poliittisiin linjauksiin ja ohjelmiin liittyviä merkityksiä ja niiden sisältöä, joilla on yhteys karismaattiseen johtajuuteen ja lepeniläisen ideologian ydinkysymyksiin.

Valitsin diskurssianalyysin tutkimuksen metodiksi tutkimuskohteen ja ilmiön erityislaatuisuuden vuoksi. Le Penin poliittinen retoriikka, teemat ja poliittiset linjaukset ovat mielestäni diskurssianalyysille sopivia tutkimuskohteita, koska niissä on läsnä voimakas arvolataus ja vastakkainasettelu esimerkiksi kilpaileviin ehdokkaisiin ja puolueisiin

nähdessä. Diskurssianalyysin avulla on mielestäni mahdollista päästä syvemmälle siihen, millaisen kielen avulla Le Pen loi mm. kannattajilleen yhteenkuuluvuutta ja millaisen sosiaalisuuden hän onnistui luomaan itsensä ja äänestäjiensä välille.

3.4 Tutkimusaineiston rajaus

Puolueet ja poliitikot pyrkivät vaalien yhteydessä vaikuttamaan kulloiseenkin poliittiseen agendaan pitämällä julkisuudessa esillä juuri heille tärkeitä ja sopivia vaaliteemoja ja kiistakysymyksiä (Wiberg ja Paloheimo 2012, 237). Puolueiden laajat vaaliohjelmat muodostavat siis keskeisen poliittisen agendan eli esityslistan, jonka avulla puolueet ja ehdokkaat yrittävät profiloitua ja erottautua toisistaan.

Vaaliohjelmien laajuuden vuoksi oli tärkeää tehdä tutkimusaineistoon selkeä rajaus, jonka avulla nostan tutkimusaineistosta esiin tärkeimpiä poliittisia teemoja ja diskursseja. Näiden valintojen kautta lähestyn tutkielman varsinaisia tutkimuskysymyksiä eli haluan löytää vastauksia siihen mikä ja millainen Le Penin poliittinen ideologia on ja mille perusteille se rakentui. Toisekseen haen tutkimusaineistosta elementtejä ja syitä jotka selittävät Le Penin liitettävää karismaattista johtajuutta.

Tutkimusaineistoani käsittelevässä pääluvussa tarkastelen Le Penin poliittisia diskursseja ja teemoja syvällisemmin, kun analysoin vuoden 1995, 2002 ja 2007 'presidentinvaaliohjelmia. Tutkimusaineiston laajuuden vuoksi nostan kulloisestakin ohjelmasta esiin ohjelmien tärkeimmät tai tärkeimmän diskurssin ja teemat, joiden avulla analysoin Le Penin johtajuutta ja ideologiaa.

Olen luokitellut presidentinvaaliohjelmien aineiston kolmeen eri kategoriaan, joihin analyysissäni keskityn. Vuoden 1995 kampanjaa analysoin erityisesti patrioottisen diskurssin konteksteissa. Vuosien 2002 ja 2007 presidentinvaaliohjelmia tarkastelen puolestaan kansallisen suvereniteetin ja viidennen tasavallan instituutioiden diskurssien avulla.

Patriotismi on lepeniläisessä ajattelussa oleellinen elementti ja se muodostaa sateenvarjon, jonka alle jää useita muita Le Penin politiikkaan ja johtajuuteen kiinteästi liittyviä teemoja ja ideologisia kulmakiviä. Patrioottisuudella tutkielmassani tarkoitan Le Penin

liitettävää isänmaan, ranskalaisen kulttuurin ja sen arvojen puolustajaa, joka muodostaa myös sillan, jonka avulla identiteettipopulismia ja identiteettipoliittikkaa voidaan ymmärtää ja tulkita. Patrioottisuuteen liittyy erityisesti Le Penin edustama karismaattinen johtajuus, jota hän ilmentää kansan miehen äänellä.

Kansallinen suvereniteetti oli koko Le Penin poliittisen uran ajan hänen ajattelun keskeisimpiä kulmakiviä. Vaaliohjelmien mukaan suvereniteetti tarkoittaa ylikansallisen päätöksenteon rajaamista kansallisen päätöksenteon eduksi ja erityisesti kansanäänestysten laajempaa käyttöön ottoa.

Viidennen tasavallan poliittiset instituutiot ovat diskursseina mukana sen vuoksi, koska niillä on selkeä tehtävä kansallisen suvereniteetin varmistajana ja ne ovat Le Penin politiikassa keskeisiä intressejä ja mielenkiinnon kohteita. Tutkielman luonteen vuoksi tarkastelen poliittisista instituutioista erityisesti presidentti-instituutiota.

Ennen varsinaista aineiston analyysia määrittelen lyhyesti patrioottisen ja nationalistisen diskurssin eron aikaisemman tutkimuksen ja lähdemateriaalini avulla. Tämä on tärkeää mielestäni siksi, koska ne käsitteinä sekoitetaan usein toisiinsa, vaikka niiden välillä on havaittavissa selkeä toiminnallinen ero.

3.5 Patriotismi ja nationalismi

Lukacs`n mukaan patriotismi on luonteeltaan puolustuksellinen, kun nationalismiin liittyy tärkeänä piirteenä sen aggressiivinen ja jopa laajentumishaluinen luonne. Lukacs`n mukaan keskeinen kiinnekohta on ”kansan myyttinen olemus”, joka tulee ilmi myös schmittiläisessä ajattelussa myöhemmin. (Lukacs, 2005, 36.)

Heywoodin mukaan patriotismia voidaan pitää nationalismin esiasteena, mutta se ei pidä sisällään varsinaista poliittista doktriinia, kuten nationalismi, vaan se rajoittuu uskollisuuteen isänmaata kohtaan. Nationalismiin liittyy Heywoodin mukaan usein myös idea kansallisesta itsehallinnosta. (Heywood 1992, 145.)

Lucacsin mukaan nationalistisessa perusasetelmassa useat yhteiskunnalliset kysymykset perustellaan poliittisina ja ideologisina. Asioita ei oteta vain poliittisina kysymyksinä, vaan taustalla vaikuttaa voimakas valmiiksi pedattu ”asenteellisuus” tai vähintään en-

nakkoluuloisuus vastapuolta kohtaan. Lucacsin mukaan nationalismi on tänä päivänä luonteeltaan moderni ja populistinen ja useissa tapauksissa nationalismi on toiminut jopa uskonnon korvikkeena. (Lukacs 2005, 36.) Moderniin nationalismiin liittyy usein myös itse uskonnollinen ulottuvuus eli politiikka ja uskon sekoittuvat valtapolitiikkaan, kuten olemme huomanneet esimerkiksi Venäjällä Serbiassa tapahtuneen.

Jean Marie Le Penin politiikassa mielenkiintoinen havainto liittyy siihen, että hän edustaa katolisia arvoja (perinteinen avioliitto ja perhe-arvot ylipäättänsä, abortin ja homoseksuaalien vastustaminen), mutta itse politiikassa katolinen kirkko on mukana vain edellä mainittujen arvojen kautta. Tämä johtuu mm. siitä, että Ranskan perustuslakiin on kirjattu sekularisaatio eli kaikki uskonnolliset yhteydet politiikkaan ovat kiellettyjä.

Pääluvussa neljä analysoin tutkimusaineistoani eli tarkastelen Jean Marie Le Penin vuosien 1995-2007 presidentinvaaliohjelmia. Lähden liikkeelle vuoden 1995 vaaleista, jolloin Le Penin ja kansallisen rintaman tulevasta menestyksestä saatiin ensimmäisiä viitteitä. Tämän jälkeen tarkastelen vuoden 2002 vaalien ohjelmaa, jolloin Le Pen venyi vaalien toiselle kierrokselle. Aineisto-osuuden päättää vuoden 2007 presidentinvaaliohjelman tarkastelu, jolloin Le Pen oli viimeistä kertaa kansallisen rintaman presidenttiehdokkaana.

4. TUTKIELMAN AINEISTON ANALYYSI

Tutkimusaineistoni käsittää vuosien 1995-2007 välisen ajanjakson, joka on ajallisesti kattava ja pitää sisällään kolmet presidentinvaalit. Ajanjakson aikana on käyty myös useita muita merkittäviä vaaleja (parlamentti –ja aluevaaleja, sekä eurovaaleja), mutta niiden liittäminen tutkimusaineistoon ei olisi ollut tarkoituksenmukaista. Aineiston hallinta olisi tällöin muodostunut työn laajuuden suhteen liian haastavaksi ja aikaa vieväksi, joten päätin alusta lähtien keskittyä vain presidentinvaaleihin ja niiden ohjelmiin.

Tein tämän valinnan myös siksi, koska mielestäni Jean Marie Le Penin poliittista ideologiaa ja johtamista on helpompi lähestyä presidentinvaalien avulla, kuin esimerkiksi eurovaalien ja niihin liittyvien ohjelmien kautta. Tämä siitäkkin huolimatta, että kansallinen rintama personoitui, muiden eurooppalaisten oikeistopopulististen puolueiden tapaan, yhden henkilön ympärille lähes neljän vuosikymmenen ajan.

Edelliseen väitteeseen liittyen, on muistettava, että kansallisen rintaman poliittinen sanoma esimerkiksi eurovaaleissa oli yhtä kuin Jean Marie Le Penin mielipide tai poliittinen linjaus. Teoriassa tutkimuskysymystä olisi ollut mahdollista lähestyä myös muiden, kuin presidentinvaalien avulla.

Tutkimuskysymyksen suhteen aineiston valinnassa oli tärkeintä huomioida kaksi tärkeää Ranskan poliittiseen järjestelmään ja poliittiseen kulttuuriin liittyvää elementtiä eli Ranskan presidentin rooli ja itse presidentin vaalin luonne. On muistettava, että päinvastoin, kuin monissa muissa EU-maissa (esimerkiksi Saksa, Italia, Itävalta, Suomi) presidentti on edelleen Ranskassa merkittävä poliittinen vallankäyttäjä ja poliittinen instituutio, johon kohdistuu äänestäjien taholta usein suuria odotuksia ja toiveita.

Toisekseen on huomioitava presidentin vaalin luonne. Suora kaksivaiheinen kansanvaali takaa sen, että henkilö, ideologia ja ehdokkaan johtamisominaisuudet korostuvat ohjelma-, ja kampanjatasolla merkittäväällä tavalla. Jean Marie Le Penin tapauksessa kaikki edellä mainitut elementit korostuivat entisestään verrattuna muihin kilpaileviin ehdokkaisiin, joiden ehdokkuuden takana olivat perinteinen puoluekulttuuri ja enemmän tai vähemmän valtavirtaa edustavat ideologiat.

Tutkielman tutkimuskysymyksenä oli selvittää Jean Marie Le Penin ideologian ydinkysymykset ja perusteet eli mikä ja millainen Le Penin ideologia on ja millä perusteilla se rakentui, erityisesti vuosien 1995-2007 välisenä aikana. Toisekseen halusin niin ikään selvittää sen millainen Le Penin karismaattinen poliittinen johtajuus tarkemmin oli ja kuinka se käytännössä ilmeni ja toteutui.

Jos mietimme tutkimuksen metodologista valintaa, niin mielestäni diskurssianalyysin avulla on mahdollista päästä tarkastelemaan Le Penin ideologiaa ja johtajuutta syvällisemmin, kuin esimerkiksi metafora-analyysin tai tekstianalyysin avulla. Diskurssianalyysin kautta presidentinvaaliohjelmista oli mahdollista löytää Le Penin politiikasta ja ideologiasta havaintoja, uudessa kontekstissa ja joiden kautta löytyi yhteys myös lepeniläisen karismaattisen johtajuuden ilmenemiseen. Näitä havaintoja Le Penin poliittisen ideologian ja karismaattisen johtajuuden suhteen avaan seuraavissa luvuissa.

4.1 Kohti vuoden 1995 presidentinvaaleja

Jean Marie Le Pen käytti koko puheenjohtajuutensa ja poliittisen uransa aikana paljon yhteiskuntamoraalia ruotivia, kritisoivia ja jopa demagogisia puheenvuoroja. Erityisen merkityksellistä Le Penin puheissa ja keskustelunavauksissa oli nimenomaan tapa, jolla hän puhutteli suoraan tavallista kohderyhmäänsä kuuluvaa äänestäjää. Hyvä esimerkki edellä mainitusta on vuodelta 1984.

”Mes idées sont les votres. / Vos idées sont les miennes. En bref je suis Vous”.

Le Pen toteaa, että hänen edustamat mielipiteet ovat kuulijoiden (teidän mielipiteitä) ja teidän mielipiteet ovat minun mielipiteitäni. Lyhyesti: minä olen te.

Taguieffin (1984) mukaan demagogin yksi tärkeä taito on saada kuulijat vakuuttumaan siitä, että hänen edustamat ajatukset, arvot ja visiot eivät poikkea lainkaan kuulijoiden vastaavista. Kuulijoille ja potentiaalisille kannattajille välittyy tällöin kuva politiikasta, joka on samaan aikaan aito ja vilpiton. (Taguieff 1984, 115.)

Le Penin yksi tärkeimmistä ja vahvimista puheenvuoroista liittyi säännöllisesti Ranskan ”ällyn ja moraalien rappioon”joka on ”kurjistanut yksilöä, tuhonnut perheen ja hei-

kentäneet kansakuntaa” (Perrineau 1997, 155). Le Penin ja kansallisen rintaman teemat ja yhteiskuntamoraalia pohtivat diskurssit ja puheenvuorot jatkuivat samanlaisina koko 1980- ja 1990-lukujen ajan.

Vuoden 1988 vaaleissa Jean Marie Le Pen oli lanseeranut ensimmäistä kertaa vaaliohjelmansa kärjeksi maahanmuuton ja vanhan poliittisen eliitin suorasukaisen vastustamisen. Le Penin kielenkäyttö ja kampanjan sävy ylipäättänsä oli ankaraa ja siinä oli selkeitä piirteitä tulevista vuosista ja tulevasta politiikasta.

Mielenkiintoista on myös, että jo vuonna 1988 ehdolla ollut Jacques Chirac käytti lepeniläisiä puheenvuoroja keskusteltaessa maahanmuuttoon liittyvistä ongelmista. (Eatwell 2002, 14). Viimeksi mainittu huomio on merkityksellinen, koska se kertoo siitä, kuinka pian poliittinen eliitti yritti päästä kiinni maahanmuuttokysymyksiin huomatessaan niiden vaikutuksen äänestäjiin.

Erityisen merkityksellistä tulevan kehityksen kannalta oli kuitenkin se, kuinka paljon Le Penin ideologia ja ajatukset alkoivat saada jalansijaa Ranskan yhteiskunnallisessa keskustelussa myös poliittisen eliitin ulkopuolella. Edellä mainittu kehityskaari oli mahdollinen, kun puolueen organisaatio kehittyi ja politiikkaan ja viestintään tuli mukaan mm. tehokas lobbaus. Lisäksi Le Penin ideologian levittämisen kannalta tärkeää oli ”ystävällismielisen lehdistön tuki, jota aikaisemmin Le Penillä ei vielä ollut. National Hébdon, Minute ja Rivarol-lehdet ajoivat ja vähintään myötäilivät julkisuudessa Le Penin ideologiaa. (Perrineau 1997, 27, 47.)

Kaikki edellä kuvatut ilmiöt ja toimenpiteet johtivat myös askel askeleelta tuloksiin. Perrineau kertoo teoksessaan, että SOFFRES-tutkimuslaitoksen ja Le Monde sanomalehden mukaan jo vuonna 1991 32 prosenttia ranskalaisista ilmoitti puolustavansa tai olevansa samaa mieltä Jean Marie Le Penin poliittisten näkemysten kanssa (Perrineau 1997, 72). Le Penin vastustajien määrä oli koko ajan vuosi vuodelta laskenut, kun samaan aikaan hänen kannatus ja vaikutusvalta mm. poliittiseen keskusteluun oli kasvanut (Perrineau 1997, 72).

Vastaavat luvut olivat vuotta aikaisemmin 18 prosenttia, 1989 16 prosenttia ja vaalivuonna 1988 16 prosenttia (Perrineau 1997, 72). Aikaisempaa aiheeseen liittyvää tutki-

musta analysoidessani nostin esiin mm. Mondonin tutkimuksen, jossa nousi esiin vastaava ilmiö hieman lähempänä nykyhetkeä.

Vuoden 1995 vaaleihin lähdetessä, Ranskan yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne ei ollut edelleenkään kohentunut verrattuna edellisiin vaaleihin. Poliitiikkaan jo valmiiksi tyytymättömien ja politiikan ulkopuolelle jääneiden äänestäjien määrä oli edelleen kasvanut.

Poliitiikan ulkopuolelle jääneet olivat varsinkin alemman koulutustason omaavia entisiä tehdastyöläisiä, jotka olivat erityisen pettyneitä sosialistien talous- ja työllisyyspolitiikkaan. Nämä edellä mainitut tekijät loivat Le Penille kannatuspotentiaalia, jonka seurauksena Le Penin äänimäärä edellisiin vaaleihin (1988) kasvoi entisestään.

Maahanmuuttokriittiset äänenpainot levisivät jälleen vuoden 1995 vaaleissa mm. multilaisen oikeiston presidenttiehdokkaan Jacques Chiracin intresseihin. Chirac käytti lepeniläisiä metaforia kuvaillessaan maahanmuuton ongelmia mm. termillä ”overdose” eli yliannostus ja rinnastamalla maahanmuuttajien sosiaalietuudet ja pienipalkkaisen ranskalaisperheen ongelmat toisiinsa. (Perrineau 1997, 71.)

4.2 Vaaliohjelma 1995: sopimus Ranskan puolesta, ranskalaisten kanssa

Jean Marie Le Penin vuoden 1995 presidentinvaaliohjelma kantoi nimeä: Le Contrat pour la France avec les Français eli Le Pen halusi presidenttiytensä avulla tehdä sopimuksen Ranskan tulevaisuuden puolesta kansalaisten kanssa (Discours vie publique, 2016). Poliittisena teemana sopimuksella ja kansalla on merkittävä historiallinen tausta yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden suhteen. Ranskan viidennen tasavallan arvoille tärkeitä arvoja: sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja kansalaisten perusoikeuksia, pohti jo Rousseau (1762) valistuksen aikana teoksessaan Yhteiskuntasopimuksesta.

Vuoden 1995 presidentinvaaleissa Le Peniä markkinoitiin vaaliohjelmassa lauseella: ”Jean-Marie Le Pen, un homme du peuple, on homme d’etat” eli ”Jean-Marie Le Pen, kansanmies, valtiomies”. Vaaliohjelmassa määriteltiin edelleen 5 tärkeintä ominaisuutta presidentin tehtävän hoitamiseksi (Les 5 qualités qui font un bon Président de la République):

- Prevoyance - prévoir (kaukokatseisuus - aavistaa)
- Courage - vouloir (rohkeus - tahtoa)
- Expérience - comprendre (kokemus - ymmärtää)
- Patriotisme - aimer (patriotismi - rakastaa)
- Honnête - servir (rehellisyys - palvella)

Vaaliohjelma jatkui kirjeellä ranskalaisille (Appel aux Français), jossa Le Pen kirjoittaa kansalaisille tyylilleen uskollisesti:

Tasavallan presidenttiehdokkaanakin, olen samanlainen Ranskan kansalainen kuin te kaikki. Sotaorpo, valtionapurahan saaja, opiskelijajohtaja, rintamaupseeri, pienyrityksen perustaja ja johtaja, perheenisä, kansanedustaja, europarlamentaarikko, tunnen kokemuksen ja elämän kautta teidän ongelmanne, huolenne, tuskanne ja toiveenne”. (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 1995.)

Weberin karismaattisen johtamisen kolmesta arkityypistä: profeetta, sotasankari ja demagogi, vaaliohjelma kuvastaa erityisesti profeetan ja demagogin karisman lajityyppejä. (Weber 1956, 555). On toki muistettava että Jean Marie Le Pen oli myös sotaveteraani ja taitava demagogi, mutta tässä yhteydessä häntä voi tulkita parhaiten patrioottisena profeettana, mutta samanaikaisesti myös demagogina.

Presidentinvaaliohjelmassaan Le Pen kuvaa itsensä patrioottisena Ranskan kansan pelastajana ja profeettana, jonka vaaliohjelma itsessään on tulkittavissa Le Penin pelastusopiksi ranskalaisille, jonka avulla viitoitetaan reitti parempaan huomiseen. Nämä kaksi Le Penin politiikasta tuttua peruselementtiä loivat hänen ja kansallisen rintaman ympärille lähes uskonnollissävyytteisen ilmapiirin.

Le Pen loi vaaliohjelmansa teemojen ja diskurssien avulla lineaarisen tarinan oman elämänsä, potentiaalisten äänestäjien ja harjoittamansa poliittisen viestinnän välille. Tarina alkoi jäämisestä sotaorvoksi jatkuen menestyksekkäisiin yliopisto-opintoihin ja uhrautumiseen Ranskan puolesta siirtomaasotien aikana. Le Penin sankaritarinalle luodaan päätepiste hänelle suurimpaan mahdolliseen tehtävään eli presidenttiyteen.

Le Penin kirjeen teemat ovat kaikki liitettävissä moraalisiin hyveisiin, joita äkkisiltään on kenenkään vaikea mennä kritisomaan. Kysymyksessä on selkeä sankaritarina sota-

orvosta yhteiskunnalliselle huipulle. Jean Marie Le Pen tarjoaa koko elämänsä mittaisen kokemuksen Ranskan valtion ja viidennen tasavallan palvelukseen. Vaaliohjelman lukijalle tulee vaikutelma siitä, että Le Pen etäännyttää itsensä ja omat henkilökohtaiset intressinsä vallasta ja hän toimii maan tulevaisuuden puolesta ilman kytköksiä vallan harmaalle alueelle.

Le Pen käyttää ohjelmassaan retorisesti voimakasta tekstiä ja ilmaisuja, joilla on yhteys mm. Ményn ja Surelin esiin nostamaan Le Penin ”legitimiteettiin edustaa kansaa”, koska Le Pen on kansan mies ja hän tuntee riviranskalaisen ongelmat ja arjen (Mény ja Suren 2002, 148). Vuoden 1995 presidentinvaaliaineistossa Le Pen luo asettaa itsensä kansanmiehen kategoriaan, josta käsin hänellä on mandaatti puhua kansan äänellä ja kansan puolesta vallitsevaa poliittista eliittiä ja ylikansallista päätöksentekoa vastaan.

Lyhyesti kiteytettynä Le Pen toisaalta etäännyttää itsensä ja omat intressinsä poliittisesta eliitistä heittäytymällä palvelemaan isänmaataan patrioottisessa hengessä. Saman aikaisesti hän luo puhujankategorisoinnin avulla itselleen ylivertaisen aseman muiden ehdokkaiden edessä suhteessa kansaan, asettumalla selkeästi heidän yläpuolelle. Le Penin kirje ei jätä epäselväksi sitä, kuka on kansanmies, patriootti ja kansallisen suveriniteetin varmistaja ja kuka on ollut valmis ottamaan maansa puolesta myös fyysisiä iskuja vastaan.

4.1.1 Identiteettipopulismi ja vanhan eliitin rappio

Jean-Marie Le Pen hakee vastakkainasettelua hallitsevan eliitin ja itsensä välillä, kuvaamalla valtavirtapuolueet Ranskan ja sen kulttuurin vihollisina. Le Pen korostaa itseensä liitettävää maanläheisyyttä, suoruutta ja rehellisyyttä. Vastapuolen poliitikot puolestaan hän kuvaa kabinettipoliitikoiksi, joilla on puoluekirjasta riippumatta toistuvia epäselvyyksiä mm. vaalirahoitusten ja erilaisten valtakytkösten suhteen. Jean-Marie Le Pen halusi esiintyä perinteisiin valtaklikkeihin kuulumattomana ja puhtaana poliitikkona ja hyvän edustajana ja ruumiillistumana. (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 1995.)

Le Penin retoriikassa voi havaita myös mielensä pahoittajan retoriikkaa ja marttyri-asennetta poliittisten vastustajien syytöksiä kohtaan. Tällä viitataan erityisesti siihen, kun Le Pen esiintyy ”totuuden puhujana, jonka seuraus on häneen liitettävä demonisoitu xenofobin ja rasistin leima” (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 1995). Le Pen käyttää

edellä mainituissa esimerkeissä Palosen edellä viittaamaa politisointiretoriikkaa, kun hän haastaa vanhaa poliittista eliittiä ja tekee samalla tilaa politiikan pelikentällä omille ideoilleen.

Menetelmäluvussa viittasin Foucault'n teoriaan, jonka mukaan tarkasteltavan henkilön edustama representaatio perustuu kielen ja ajattelun väliseen vuorovaikutukseen (Foucault 2012, 91). Aineistosta nousee esiin myös Takalan viittaama diskurssien yhteys kielenkäyttöön, jossa sosiaalisen konstruktionismin avulla luodaan kannattajille oma maailma (Takala 20013, 21). Jean Marie Le Penin tapauksessa sosiaalinen konstruktio-nismi hakee voimansa hänen henkilöhistoriasta, jonka avulla luodaan kuva aidosta ta-vallisesta kansanmiehestä ilman poliittiseen eliittiin liitettäviä toistuvia syytöksiä mm. vallan väärinkäytöksistä.

Vuoden 1995 vaaleissa Le Penin ja kansallisen rintaman poliittinen viesti yksinkertais-tettiin äärimmäisellä tavalla. Kansallisen rintaman kannattajien ja vastapuolen poliitti-sen eliitin välille luodaan perinteinen identiteettipopulistinen asetelma, jota Le Pen hyö-dyntää karismaattisen johtajuuden perusfundamenttien avulla.

4.1.2 Le Pen vastaan vialliset miehet

Vuoden 1995 presidentinvaaliohjelmaan liitetystä lyhyessä saatekirjeessä Ranskan kan-salle, Le Pen kritisoi ankarasti harjoitettua politiikkaa kahden vuosikymmenen ajalta, jonka seurauksena epätasa-arvo on kasvanut ja maahanmuuton on annettu ryöstäytyä hallinnasta. Kirje päättyy entisten pääministerien ja istuvan presidentin (Chirac, Jospin, Balladur) luonnehdintaan ”viallisista miehistä” (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 1995).

Pohdittaessa Le Penin vuoden 1995 vaaliohjelmaa sitä voisi lähestyä schmittiläisen teo-rian ohella myös politiikan konfliktinäkemysten kautta. Le Pen pyrkii ohjelmassaan poliittisiin riitoihin jopa avoimeen konfliktiin, jossa yhteiskunnalliset ongelmat kärjiste-tään äärimmäisyyksiin asti.

Le Penin ohjelmasta huokuu autonominen omalakisuus ja intressien polarisaatio vasta-puolen kanssa. Patrioottinen diskurssi liittyy erityisesti vastakkainasettelun natiivi rans-kalaisten ja Ranskan ulkopuolella syntyneiden kansalaisten välillä ja on erityisen kärke-vää työhön ja työpaikkoihin liittyvien valintojen suhteen.

Le Penin mukaan natiivit ranskalaiset ja ulkomaalaiset taistelevat samoista työpaikoista, natiivien ranskalaisten kärsiessä tuntevia tappioita. Jean Marie Le Penin mukaan synty-peräiset ranskalaiset pitäisi laittaa aina etusijalle, kun kysymyksessä on työpaikan hankkiminen tai sosiaalietujen jakaminen. (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma, 1995).

Le Penin politiikassa ei myöskään ole ollut pyrkimystä sopeutua vallitseviin olosuhteisiin, vaan politiikan ehdot asetetaan omien intressien kautta ja muiden on sopeuduttava niihin. Poliitiikan äärilaitojen ja populististen puolueiden suhteen ilmiö ei ole vieras, vaan se on hyvin tyypillinen piirre kaikille edellä mainittuun viiteryhmään kuuluville puolueille maasta riippumatta.

Tutkimuksen metodologisessa osuudessa viittasin niin ikään myös Foucault'n teoriaan, jossa jokaisella sanalla on selkeä tarkoitus ja missio. Jos analysoimme Le Penin käyttämiä kieleen liittyviä diskursseja ja tehtäviä, esimerkiksi ilmaisusta ”viallisista miehistä” huomaamme sanojen tarkoitusperän ja tavoitteen: hän edustaa puhtautta ja vanha poliittinen eliitti lähinnä puolirikollista vallankäyttöä. Samalla Le Pen antaa ymmärtää, että hän itse olisi poliitikko ja presidentti, joka pystyy korjaamaan tehdyt virheet liittyivät ne itse politiikan tekemiseen tai maan johtamiseen.

Jos pohdimme Le Penin vuoden 1995 vaaliohjelman teemoja voi huomata, kuinka patrioottinen ja identiteettipopulistinen diskurssi ohjaa taustalla poliittisen viestin luonnetta. Ideologinen ja poliittinen viesti on voimakkaasti yksinkertaistettu ja se on samalla viety konkretian asteelle. Lепенiläisen politiikan ja ideologian tehtävänä ei ole rakentaa siltoja eri osapuolten ja näkemysten välille, vaan politiikassa käydään kamppailua schmittiläisessä hengessä hyvien ja pahojen voimien välillä.

Vuoden 1995 vaalit osoittivat kiistatta sen, että kansallinen rintama ja Le Pen olivat onnistuneet ideologiansa ja ohjelmansa myymisessä äänestäjille. Puolueen äänimäärä kasvoi edellisistä vaaleista 200.000 äänen verran edellisiin vaaleihin verrattuna (France politique 2016). Erityisen merkittävää oli suosion kasvu entisten sosialistien kannattajien parissa ja nousu suosituimmaksi työväenpuolueeksi.

Seuraavassa luvussa käsittelen vuoden 2002 ja 2007 vaaleja, jotka sinetöivät kansallisen rintaman aseman vaikutusvaltaisena poliittisena liikkeenä Ranskan politiikan keskiössä. Vuoden 2002 vaalit aiheuttivat maanlaajuisen poliittisen shokin Le Penin venyessä vaa-

lien toiselle kierrokselle. Viisi vuotta myöhemmin vuonna 2007 vaalimenestys jäi pettymykseksi, mutta lepeniläiset teemat näkyivät vahvasti mm. vaalit voittaneen Sarkozyn kampanjassa.

4.3 Vaaliohjelma 2002: ohjelma ranskalaisten tulevaisuudelle

Vuoden 2002 presidentinvaaleihin lähdetessä Ranskan yhteiskunnallinen ja poliittinen tilanne ei ollut muuttunut juurikaan paremmaksi sitten edellisten vuoden 1995 presidentinvaalien tilanteesta. Äänestäjän suurina huolenaiheina oli mm. vuoden yhtäjaksoisesti kasvanut työttömyys ja Raffarinin hallituksen epäonnistuminen mm. maan sisäisen turvallisuuden ja erityisesti talouden kohentamisessa. Ulkopoliitikassa ranskalaiset olivat hämmentyneitä ja epäileväisiä mm. EU:n itälaajentumisen suhteen. (Mayer 2002, 519.)

Istuvan presidentin Jacques Chiracin rehellisyyteen puolestaan uskoi ainoastaan 34 prosenttia haastatelluista. Osittain Chiracin heikko suosio johtui hänen ympärillä tällöin velloneesta lahjusskandaalista. (Mayer 2002, 511.) Jean-Marie Le Pen suuntasi kampanjan kärjen jälleen kerran poliittista eliittiä, maahanmuuttoa ja rikollisuutta sekä Euroopan unionia vastaan. Le Penin kampanja sai entisestään nostetta vuoden 2001 9/11 tapahtumien jälkimainingeista ja Ranskan omasta rikollisuuden kasvusta.

4.3.1 Patrioottisen ja kansallisen suvereniteetin diskurssit

Jean Marie Le Penin vuoden 2002 ohjelma *Pour un avenir français*, eli ohjelma ranskalaisten tulevaisuudelle, lähtee liikkeelle täysin samanlaisten kansallisten intressien tematiikan kautta kuin 7 vuotta aikaisemmin. Ohjelmassa on 16 eri politiikan osa-aluetta, jotka kaikki ovat yhteydessä patriotismiin ja erityisesti kansallisen suvereniteetin diskurssiin.

Edellisiin presidentinvaaleihin verrattuna Le Pen nostaa entistä kärjekkäämmin esiin kansallisten intressien ja ylikansallisen päätöksenteon välisen ristiriidan. Vuoden 2002 ohjelma ei muodosta paperilla tekstikokonaisuutta, jota voisi tulkita perinteisessä mielessä ehjänä tai hyvin jäsennehtynä ohjelmana. Ohjelma jättää paljon asioita ilmaan ja ratkaisematta, joka on toisaalta tyypillinen piirre monille muillekin poliittisille vaaliohjelmoille.

Erityisenä Le Penin kritiikin maalina ovat Yhdysvallat ja EU sekä Nato. Le Pen halusi laajentaa kansallista suvereniteettia talouspolitiikan lisäksi maahanmuuttokysymykseen, jonka hän olisi ollut valmis alistamaan kansanäänestykseen. (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 2002). Käytännössä Le Penin linjaus olisi tarkoittanut Ranskan irtaantumista EU:sta ja rahaliitosta. Tämä tuli esiin mm. Le Penin yksiselitteisenä toteamuksena Ranskan ja EU:n välisestä suhteesta. Le Penin mukaan Ranskan tulee irtaantua EU:sta jos Bryssel-vetoinen politiikka tekee hallaa Ranskan kansalliselle edulle ja intresseille (Marechal 1996, 84).

Le Penin vaatimukset kansanäänestyksen ulottamisesta maahanmuuttopolitiikan alueelle liittyvät mielenkiintoisella tavalla kansalliseen suvereniteetin diskurssiin koska Ranska EU:n jäsenmaana on sitoutunut mm. Dublinin sopimukseen. Jean Marie Le Pen suhtautui koko poliittisen uransa aikana hyvin kielteisesti pakolaisstatuksen omaavien tai muiden maahanmuuttajien perheiden yhdistämispolitiikkaan. Dublinin sopimuksen yksi tärkeä yksityiskohta liittyy mm. pakolaisstatuksen saaneiden perheiden yhdistämiseen. Tämä ei sopinut lainkaan Le Penin ohjelmaan ja ylipäättänsä ideologiaan (Dublin II Regulation, 2003). Le Penin presidentinvaaliohjelma, vuosi ennen Dublinin sopimuksen voimaan tuloa, vaati yksiselitteisesti perheiden yhdistämisen lopettamista: *Mettre fin – à tout regroupement familial* (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 2002).

4.3.2 Kansallisvaltioiden Eurooppa ja vallan palauttaminen takaisin kansalle

Analysoidessani vuoden 2002 ohjelmaa, voi huomata että sen sisälle on rakennettu sisä- ja ulkopoliittisia tavoitteita ja politiikka toimenpiteitä joiden avulla tavoitellaan Ranskan suuruuden ja kansanvallan palauttamista. Erotettaessa Le Penin presidentinvaaliohjelma-asta tärkeimpiä poliittisia teemoja ja poliittisia tavoitteita kansallisen suvereniteetin diskurssissa ne näyttävät seuraavilta:

- Pour la grandeur de la France – Ranskan suuruuden puolesta
- Pour l'Europe des Patries – kansallisvaltioiden Euroopan puolesta
- Rendre le pouvoir au peuple – vallan palauttaminen kansalle

Le Penin tavoitteena on, että Euroopassa siirryttäisiin takaisin kansallisvaltiovetoiseen järjestelmään ohi ylikansallisen päätöksenteon. Le Pen vastustaa USA:n ja Naton hege-

monista asemaa ja uutta maailmanjärjestystä, jota ne tahoillaan edustavat. Kansalliseen suvereniteettiin liittyy tärkeänä elementtinä Le Penin aloite Schengenin, Amsterdamin ja Maastrichtin sopimuksista irtaantumisista (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 2002.)

Vallan palauttaminen takaisin kansalle on teemana ja tavoitteena idealistinen ja populistinen. Le Penin politiikassa tavoitellaan parempaa ja oikeudenmukaisempaa demokrati-aa kansanäänestysten avulla ja niiden kautta. Le Pen luo äänestäjilleen ja kannattajilleen kuvan maasta, jota ”feodaalipoliitikot” hallinnoivat yhdessä ay-liikkeen ja lobbauseliitin avustamana (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 2002). Kansa ja kansanvalta kuvataan Le Penin ohjelmassa ylevänä ja suvereenina, jota poliittinen ja muu yhteiskunnallinen eliitti uhkaa omalla toiminnallaan.

Viimeksi mainittua ilmaisua feodaalipoliitikot, Le Pen ei ohjelmassaan tarkemmin itse määrittele. Feodaalipoliitikoilla Le Pen tarkoittaa kuitenkin pientä poliittista eliittiä, joka ”pseudokapitalistisessa” järjestelmässä nauttii saavutetuista eduista, jotka veronmaksajat heille kustantavat (Marechal 1996, 84).

Le Penin ohjelmassa yksi merkittävimmistä avauksista liittyy käsitteeseen ”préférence nationale”, jonka ajatus on siinä, että syntyperäisten ranskalaisten kansalaisoikeudet ja oikeus sosiaaliturvaan ja työhön liitettäisiin osaksi viidennen tasavallan perustuslakia ohi ulkomaalaistaustaisten henkilöiden. Le Pen ehdottaa niin ikään laajoja leikkauksia ohjelmassaan ulkomaalaistaustaisten henkilöiden sosiaaliturvaan. (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 2002.)

Kun tarkastelemme vuoden 2002 ohjelmaa ja vertaamme sen luonnetta edellisten vaalien (1995) vastaavaan, huomaamme, että Le Penin ohjelmassa ei ole havaittavissa esimerkiksi kansanmiehen legitimitetillä toimimista. Jean Marie Le Pen ei siis aseta itseään edellisten vaalien lailla kansanmiehen puhujakategoriaan, vaan esittää poliittisen ohjelmansa toimenpideohjelman muodossa. Vuoden 2002 ohjelma on tässä suhteessa näkökulmaltaan erilainen, koska värikkäät kielikuvat ja karismaattinen paatoksellisuus puuttuvat. Kansallisen suvereniteetin ja kansanvallan palauttaminen ovat vain politiikan tavoitekehys, joista Le Penin ideologian ydinkohdat on mahdollista tunnistaa.

Vuoden 2002 ohjelman teemoissa voi havaita toteutuvan Taguieffin näkemyksen mu-kaista, identiteettipopulismiin keskeisesti liittyvää, kansallisten intressien suosimista.

Politiikkaa ohjaa kansallinen egoismi ja patriootin diskurssi jonka avulla pyritään säilyttämään kansalliset edut jopa globalisaation aikana. (Taguieff 2015, 155-156.) Le Penin ideologiassa kansallinen suvereniteetti ja kansalliset intressit eivät ole sovittavissa yhteen ylikansallisen päätöksenteon kanssa eli ne ovat vastapelureita toisilleen.

Presidentinvaalikampanjan ohjelman synnyttämää äänestäjien ja kannattajien yhteenkuuluvuutta on sinällään hankala mitata muuten, kuin äänestyskäyttäytymisen ja äänestysaktiivisuuden avulla. Yhteenkuuluvuudesta ja poliittisen viestin läpimenosta on hyvä osoitus se, että kansallista rintamaa vuoden 1997 kansalliskokouksen vaaleissa äänestäneistä kansalaisista peräti 89 prosenttia äänesti vuoden 2002 presidentinvaaleissa Le Peniä uudelleen (Mayer 2002, 511).

Le Penin maanviljeliöihin suunnattu protektionistinen ja patriootin kampanjointi toimi niin ikään hyvin. Le Penin ääniosuus nousi maanviljeliöiden parissa 22 prosenttiin, kun esimerkiksi vuoden 1988 vaaleissa se oli ollut vain 10 prosenttia (Mayer 2002, 511).

Jean-Marie Le Penin menestys vuoden 2002 vaaleissa oli erinomainen 16.9 prosentin kannatuksella. Le Pen kykeni entisestään vankistamaan vahvaa asemaansa vähemmän koulutettujen ja heikomman tulotason omaavien kansalaisten parissa. Tässä kohtaa on muistettava, että kansallinen rintama oli noussut suosituimmaksi puolueeksi perinteisen työväestön ja työttömien parissa jo vuoden 1995 vaaleissa ja säilytti kannatuksensa erityisesti kyseisen viiteryhmän parissa (Mayer 506, 2002).

Schmittiläisessä kontekstissa katsottuna, Jean-Marie Le Penin edellä kuvatuissa kampanjoissa oli havaittavissa samanlainen ideologinen jatkumo, kuin mikä Le Penillä oli ollut 1980-luvun alusta lähtien: Le Penin politiikassa korostui homogeenisuuden ja representaation periaatteet, jotka liittyivät valtion ja kansakunnan yhteisen kansallisen identiteetin perusteisiin, patriotismiin ja protektionistiseen politiikkaan.

Seuraavassa luvussa käsittelen Jean Marie Le Penin viimeisen presidentinvaalikampanjan (2007) ohjelmaa ja siihen liittyviä teemoja ja poliittisia avauksia. Ohjelmasta huomaamme että siinä on useita elementtejä ja tyylejä, jotka ovat olleet läsnä Le Penin politiikassa vuosikymmenten ajan ja jotka kuuluvat keskeisesti karismaattisen johtajuuden käsitteeseen.

Vuoden 2007 ohjelmassa patrioottiseen ja identiteettipopulistiseen diskurssiin kiinnittyy enenevissä määrin huoli kansallisten instituutioiden tilasta, joiden rapautumisen seurauksena Ranskaa uhkaavat sisäiset ja ulkoiset vaarat.

4.4 Vaaliohjelma 2007: viimeinen presidentinvaalikampanja

Jean Marie Le Pen avaa viidennen viimeisen presidentinvaalikampanjansa ohjelman jälleen profeettallisella kirjeellä Ranskan kansalle, jonka aluksi Le Pen toteaa:

” Et je me dois en tant que candidat la Présidence de la République de dire la vérité aux Français”. ”la crise économique et sociale qui nous frappe se traduit par un triple appauvrissement, D’abord celui des ménages, des hommes et des femmes dont le niveau de vie ne cesse de baisser. Plus que cinq millions de nos compatriotes par exemple vivent en dessous du seuil de pauvreté”. (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 2007)

Le Pen toteaa ehdokkuutensa velvoittavan häntä kertomaan totuuden (maan tilasta) Ranskan kansalaisille. Le Penin mukaan yhteiskunnallisen ja taloudellisen kriisin myötä köyhyys on taukoamatta lisääntynyt ja uhkana on edelleen sekä miesten että naisten elämän laadun jatkuva aleneminen, yli viiden miljoonan maanmiehen eläessä jo nyt köyhyydessä. (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 2007.)

Luottamuksella on puolestaan yhteys rehellisen kansanmiehen asemaan, jonka avulla Le Pen loi yhteenkuuluvuuden siteen itsensä, kannattajiensa ja äänestäjiensä välille. Kirjeen luottamuksen ja rehellisyyden tematiikka yhdistettynä profeettalliseen johtajuuteen ovat esillä samalla tavalla, kuin vuoden 1995 presidentinvaalikampanjassa. Jean Marie Le Pen palaa vuoden 2007 ohjelmassaan muutenkin samaan puhe- ja kampanjatyylisiin kuin vuonna 1995, 12 vuotta aikaisemmin.

Le Pen nostaa kirjeen avulla itsensä jälleen kansanmiehen asemaan. Le Pen esiintyy jälleen patrioottisessa hengessä ja lähestyy kansaa kansanmiehen legitimitetillä puhumalla viidestä miljoonasta köyhästä ranskalaisesta. Samanaikaisesti Le Pen luo puhujankategorisoinnin avulla itselleen yliveraisen aseman muiden ehdokkaiden edessä suhteessa kansaan, asettumalla selkeästi heidän yläpuolelle. Seuraavat neljä ohjelmaan liittyvää teemaa ovat mielestäni hyviä esimerkkejä yksityiskohdista, joiden avulla Le Pen

luo itsestään kannattajilleen ja potentiaalisille äänestäjilleen karismaattisen kansanmiehen kuvaa.

- Honnête – rehellisyys
- Vérité – totuus
- Pauvreté – köyhyys
- Nos compatriotes – maanmiehemme

Rehellisyyden ja totuuden tematiikka olivat läsnä myös vuoden 1995 vaaliohjelmassa ja nyt Le Pen nostaa samanlaisen profeettallisen diskurssin avulla yhteiskunnalliset ongelmat ohjelmansa pintaan. Le Pen osoittaa kirjeellään olevansa presidenttiehdokas, jonka patrioottiset intressit ovat edelleen tavallisten hätää kärsivien ranskalaisten puolella. Weberiläisen maan isän tematiikan avulla Le Pen luo äänestäjilleen samanlaisen kuvan huolehtivasta maan johtajasta, kuin edellisissä vuosien 1995 ja 2002 presidentinvaaleissa.

Viiden miljoonan köyhän ranskalaisen nostaminen politiikan valokeilaan representoi sitä, että Le Pen on tietoinen yhteiskunnallisesta ongelmista ja hän haluaa tehdä ongelmalle jotakin konkreettista. Käytännön politiikassa tämä tarkoittaa kansallisten poliittisten instituutioiden vahvistamista, jossa valtion rooli köyhyyden poistajana ja solidaarisuuden takaajana on keskeinen, kuten seuraavassa kappaleessa tulee ilmi.

Seuraavassa kappaleessa käsittelen uhkien tematiikan ja kansallisten poliittisten instituutioiden merkitystä siihen, millaisen todellisuuden Jean Marie Le Pen luo potentiaalisille äänestäjilleen ja kannattajilleen.

4.4.1 Ranskan sisäisten ja ulkoisten uhkien ja maahanmuuton suhde

Vuoden 2007 ohjelmassaan Le Pen kuvaa viime vuosien valtavirtapuolueiden harjoittamaa politiikkaa itsetuhoisuuden kontekstissa (political suicide). Kuten aina aikaisemmissakin ohjelmissa Le Penin mukaan Ranska elää tällä hetkellä erilaisten ulkoisten ja sisäisten uhkien ympäröimänä. (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 2007.). Le Penin retoriikka valtavirtapuolueita kohtaan on luonteeltaan hyökkäävä ja sen avulla Le Pen

hakee vastakkainasettelua vanhojen vihollisleiriin kuuluvien tahojen kanssa: valtavirtapuolueet ja ylikansallinen päätöksenteko.

- Menaces extérieures – ulkoiset uhat
- Menaces intérieures – sisäiset uhat
- Political suicide – itsetuhoisuuden politiikka

Le Penin ohjelman mukaan Ranskan ulkoisella (sécurité extérieure) ja yhteiskunnallisella turvallisuudella (sécurité sociale) on yhteys toisiinsa. Kansalaisten turvallisuuden varmistamiseksi keskeistä on se, että valtio itsessään on tehokas ja kykenevä varmistamaan kaikki edellä mainitut elementit. (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 2007.) Le Pen näkee valtion instrumenttina myös kansallisen solidaarisuuden takaajana, jolla hän viittaa ohjelmassaan mm. sosiaalieläimisiin, jotka kuuluvat vain syntyperäisille ranskalaisille. (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 2007.)

Kansallisten intressien ensisijaisuus nostaa esiin toistuvasti lepeniläisen homogeenisen ja jopa kollektiivisen kulttuurikäsityksen, jolla on myös yhteys schmittiläiseen ajatteluun. Tähän liittyy kansalliset identiteettikysymykset, maahanmuuttovastaisuus ja tasavaltalaisten instituutioiden rapautuminen, joilla kaikilla on yhteys vahvaan valtioon ja sen kykyyn suojella kansalaisia ulkoisilta ja sisäisiltä uhkatekijöiltä, joihin Le Pen ohjelmassaan toistuvasti viittaa.

Le Penin mukaan rajoittamattoman maahanmuuttopolitiikan seurauksena ranskalainen yhteiskunta on ajautunut alennustilaan, jonka myötä maassa vallitsee demografinen rappiotila ja apatia, joiden seurauksena kansallinen (ranskalainen) identiteetti ja alkuperä (juuret) ovat kadonneet. (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 2007).

Juurettomuus oli Le Penille koko hänen poliittisen johtajuutensa aikana perinpohjainen yhteiskunnallinen ongelma. Kirjeen mukaan juurettomuus koskettaa huomattavan suurta osaa natiivi väestönosasta, jonka seurauksena perinteiset arvot ja traditiot murentuvat ja kansalaiset eivät enää kykene kiinnittymään yhteiskuntaan (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 2007). Ohjelman patriootin diskurssi, jolla on yhteys myös kansallisen identiteetin ongelmiin merkityksellistävät ja jäsentävät potentiaalisille äänestäjille ja kannattajille politiikan suunnan ja erityisesti politiikan ongelman ytimen.

4.4.2 Kansalliset instituutiot ja perustuslain diskurssit intressien ytimessä

Le Penin politiikka oli hänen koko poliittisen johtajuutensa ajan euroskeptinen, jonka vuoksi kansallisten instituutioiden (presidentin asema, kansalliskokous) rooli ja niiden vahvistaminen oli politiikan yksi keskeisimpiä intressejä. Vuoden 2007 ohjelmassa Le Pen toteaa kansallisten instituutioiden merkityksestä ranskalaiselle yhteiskunnalle seuraavasti:

”les pouvoirs institutionnels et politiques s’averent impuissants á protéger la République et abdiquent leurs responsabilites au profit d’entités supranationales et antidémocratiques”.

Le Pen kritisoi kansallisten ja poliittisten instituutioiden kykyä suojella Ranskan viidettä tasavaltaa ulkoisilta uhkatekijöiltä ja hän syyttää kansallisia instituutioita, eli käytännössä valtavirtapuolueita ja kulloinkin vallassa olleita hallituksia, valtansa luovuttamisesta ylikansallisille ja epädemokraattisille toimijoille. (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 2007). Ylikansallisina toimijoina Le Pen tarkoittaa ohjelmassaan esimerkiksi Euroopan unionia ja Natoa. Kun edellä avaamastani ohjelmakohdasta erotetaan seuraavat teemat:

- Les pouvoirs institutionnel – (kansallisten) poliittisten instituutioiden valta
- Protéger la République – tasavallan suojaaminen
- Supranationale – ylikansallinen
- Antidémocratiques – epädemokraattinen

pääsemme Le Penin ideologian tärkeisiin ydinkysymyksiin eli kansallisten instituutioiden asemaan kriisien tematiikan kautta. Le Penille Ranskan kansalliset poliittiset instituutiot representoivat kansakunnan tulevaisuuden kannalta merkittävää vastavoimaa suhteessa ylikansalliseen päätöksentekoon. Kansalliset instituutiot ovat ainoa toimija, joka suojelee tasavaltalaisia arvoja, kansallista suvereniteettia ja Ranskalle tärkeitä intressejä. Kansalliset instituutiot ja kansallinen suvereniteetti luovat ja konstruoivat samalla äänestäjille todellisuuden, joka muodostaa vaihtoehdon vallitsevalle politiikalle, jossa mm. globalisaatio ja EU ovat uhkatekijöitä Ranskan tulevaisuudelle ja kansalliselle yhtenäisyydelle.

Ohjelmassaan Le Pen haluaa mm. palauttaa presidentin virkakauden 7 vuoden mitaiseksi viiden vuoden sijaan. Edellistä tärkeämpiä ovat kuitenkin Le Penin vaatimukset presidentin asemaan ja valtaoikeuksiin liittyviin perustuslain pykäliin 5 ja 20. Kumminkin pykälät liittyvät keskeisesti presidentin valtaoikeuksiin ja tehtäviin kansallisten etujen, intressien (kansainväliset sopimukset) ja instituutioiden toiminnan varmistajana.

Le Pen haluaa siten ohjelmassaan selkeyttää työnjakoa pääministerin ja presidentin välillä. Käytännössä Le Penin ohjelma tarkoittaa sitä, että presidentin kanta mm. kansainvälisten sopimusten ratifioimiseksi olisi oleellisesti tärkein ohittaen pääministerin kannan. (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 2007.) Le Pen nostaa samalla esiin myös perustuslakiin liittyvän tärkeän ristiriidan presidentin, pääministerin ja keskeisten turvallisuus instituutioiden asemaan liittyen. (Jean Marie Le Pen vaaliohjelma 2007.)

Ranskan viidennen tasavallan perustuslain mukaan presidentti on armeijan ylipäällikkö ja johtaa puolustusneuvoston istuntoja, mutta pääministeri vastaa hallituksen kanssa kansallisesta puolustuksesta ja puolustuspoliitikkasta. (Constitution, 1958, Francois, 2011, 70). Päätös ydinaseen käytöstä kuuluu kuitenkin vain yksinomaan presidentille, joka tekee presidentin asemasta tässä suhteessa riippumattoman.

Vuoden 2007 ohjelmassaan Le Pen luo jälleen kerran synkän kuvan Ranskan reaalitodellisuudesta ja tulevaisuuden mahdollisuuksista. Samalla Le Pen luo vuosien 1995 ja 2002 ohjelmien lailla siltoja ja intressejä äänestäjiin, jotka jakavat samanlaisen maailmankuvan ja jotka kamppailevat päivittäisen toimeentulonsa ja työpaikkojensa säilyttämisen kanssa.

Vuoden 2007 ohjelman sävy on diskurssivalintojensa ja teemojen suhteen linjassa kummankin aikaisemman presidentinvaaliohjelman kanssa. Patrioottisuus ja patrioottinen ote vaikuttaa edelleen voimakkaasti presidentinvaaliohjelman taustalla. Le Penin vaatimukset kansallisesta suvereniteetista ja kansallisten instituutioiden asemasta luovat ohjelman sisälle enemmän ideologista konkretiaa, kuin aikaisemmissa ohjelmissa oli ollut. Ohjelma luo samalla ideologisen jatkumon lepeniläiseen poliittiseen ajatteluun, joka on kantanut puolueen ideologiassa aina näihin päiviin saakka.

Vuoden 2007 presidentinvaaleissa Le Penin menestys oli heikoin sitten vuoden 1974 ja hän sai vain 10.44 prosenttia äänistä ja karsiutui toiselta vaalien toiselta kierrokselta

(France politique, 2007). Näiden vaalien merkittävimmäksi ilmiöksi jäi lepeniläisen ajattelun leviäminen edelleen valtavirtapuolueiden kiinnostuksen kohteeksi, johon edellä olen jo viitannut.

Ennen siirtymistä tutkielman pohdintalukuun, esitän lyhyen yhteenvedon Le Penin kolmen presidentinvaalien keskeisimmistä ja tärkeimmistä Le Penin poliittisista teemoista.

4.5 Yhteenveto aineiston analyysistä

Vuosien 1995 ja 2007 vaalien välisenä aikana ranskalainen yhteiskunta kamppaili säännöllisesti samanlaisten yhteiskunnallisten ja poliittisten ongelmien kanssa joihin poliittinen päätöksentekokoneisto ei kyennyt saamaan ratkaisuja aikaiseksi. Kroonisiksi ongelmiksi, jotka vaivaat maata tälläkin hetkellä, ovat jääneet mm. 10 prosentin työttömyys, maahanmuuttajien heikko työllisyystilanne ja heikko talouskasvu.

Maahanmuuttajien heikosta työllisyydestä on seurannut puolestaan laajoja sosiaalisia ongelmia, jotka ovat näkyneet mm. maahanmuuttajalähiöiden levottomuuksina. Tarkasteltavana ajankohtana Ranskan yhteiskunnalliset arvot muuttuivat Le Penin ideologialle suotuisammiksi eli arvot koventuivat mm. islamia ja maahanmuuttoa kohtaan.

Jean Marie Le Penin presidentinvaaliohjelmien teemat olivat vaalivuodesta riippumatta usein hyvin samanlaisia. Le Pen ponnisti kaikkiin vaaleihin patrioottisella tematiikalla, jossa Ranskan kansalliset intressit, suvereniteetti ja identiteettikysymykset pönkittivät identiteettipopulistista ideologiaa, jonka varaan kampanjat nojautuivat. Le Penin ohjelmien tarkoitus oli hakea konkreettisia syyllisiä maan ongelmiin ja syylliset löytyivät aina hallitsevasta poliittisesta eliitistä, maahanmuuttajista ja ylikansallisesta päätöksentekokoneistosta, kuten EU:sta. Poliittisena johtajana Le Penin ohjelmat kuvasivat hänet patrioottisena isänmaan ystävänä, jonka poliittisessa johtajuudessa yhdistyivät karismaattinen profeetallisuus ja kansankiihottajan eli demagogin elementit.

Seuraavassa luvussa pohdin, kuinka tutkielman alussa esittelemäni teoreettinen pohja ja tutkimusaineistoni suhtautuvat toisiinsa. Lähden liikkeelle Schmittin ja Weberin teorioiden tarkastelun kautta, jonka jälkeen pohdin Le Penin karisman luonnetta aikaisempana tutkimukseen verrattuna. Lopuksi analysoin Le Penin usein poleemiseksi luonnehdittua ideologiaa, jonka yksi keskeinen ongelma liittyy niin sanottuun ninismiin. Tämä

tarkoittaa sitä, että poliittisella kartalla ei varsinaisesti haluta sijoittua mihinkään, vaan toimitaan vain ja ainoastaan Ranskan intressien puolesta.

5 JEAN MARIE LE PENIN IDEOLOGIA JA JOHTAJUUS

Teorialuvussa esittelin tutkimuksen tärkeimmät teoriat eli Carl Schmittin ystävät-viholliset asetelman ja Max Weberin teorian karismaattisesta johtajuudesta. Alun pitäenkään en toki odottanut, että Jean Marie Le Penin politiikkaa ja johtajuutta voisi kuvailla puhtaasti kummankaan teoreetikon kautta. Mielenkiintoisia yhtäläisyyksiä ja teorioiden muunnelmia sen sijaan löytyi useita, joita avaan seuraavaksi.

5.1 Carl Schmitt ja Jean Marie Le Pen

Kuten teorialuvun alussa totesin Schmittin valtioteoriassa demokratiassa oli keskeisintä ajatus valtion, kansalaisten ja johtajien identtisyydestä, jonka päälle rakentuivat käsitykset ja näkemykset kansan tahdosta, laista ja äänestäjistä. Schmittin ajattelussa erittäin keskeisessä roolissa oli myös näkemys homogeenisesta kulttuuriperimästä, joka liittyi keskeisesti käsitykseen homogeenisesta kansasta. Schmitt kritisoi laajalti myös yksilökeskeistä ajattelua ja ylipäättänsä liberaliin demokratian arvoja.

Pohdittaessa Jean Marie Le Penin politiikan ulottuvuuksia schmittiläisessä kontekstissa voi huomata sen, että Le Penin identiteettipopulistisessa ideologiassa ei ollut sijaa yksilökeskeisyydelle, vaan yksilö oli alisteinen valtion ja yhteiskunnan edulle. Le Penin politiikassa ystävät-viholliset asetelma oli keskeinen asetelma, joka muodosti schmittiläisessä mielessä poliittisen yhteisyyden.

Le Penin ja kansallisen rintaman tapauksessa yhteisiä vihollisia oli niin maan sisällä kuin myös maan ulkopuolella: vanha poliittinen eliitti, maahanmuutto, monikulttuurisuus ja ylikansallinen päätöksenteko vain muutamina esimerkkeinä mainitakseni. Le Penin identiteettipopulistisessa ajattelussa keskeistä oli yhteinen kulttuuri-identiteetti, kansalliset traditiot ja ylipäättänsä patriootin diskurssi, johon kansallinen suvereniteetti keskeisesti kiinnittyi.

Pidän mielenkiintoisena havaintona myös Schmittin näkemystä kabinettivallasta ja intressiryhmien hegemoniasta. Schmittin mukaan kabinettivalta ja intressiryhmät murentavat demokratian merkityksen, koska todellista valtaa käytettiin julkisuuden valokeilan ulkopuolella.

Väite sopii yhteen Le Penin kriittisen näkemyksen kanssa koskien ylikansallista päätöksentekoa ja Brysselin hegemoniaa. Le Pen luonnehti mm. nykyistä Ranskan markkinatalouden harjoittamista pseudokapitalistisena, johon liittyi pienen taloudellisen eliitin etuoikeudet, jotka perustuivat laissez-faire talouspolitiikkaan, kuten hän viittasi mm. vuoden 2002 ohjelman talouspolitiikan osuudessa.

Schmittin väitteeseen hämärästä kabinettivallasta löytyy niin ikään viitteitä Le Penin ohjelmista. Le Pen vaati mm. vuoden 2002 ohjelmassaan kansanäänestyksiä useista poliittisesti merkittävistä kysymyksistä, kuten valtiosopimuksista. Syynä tähän oli vaatimukset suorasta demokratiasta, jonka avulla voitaisiin ohittaa kabinettivalta ja poliittinen suhmurointi mm. ay-liikkeen ja suuryritysten kanssa.

Ehkä mielenkiintoisin yhtymäkohta schmittiläisen ja lepeniläisen ajattelun väliltä löytyy talouden alalta. Schmittin teoriassa talouden tuli olla alisteinen politiikalle ja niillä oli olemassa suhde, joka vaati toimiakseen juuri tämän marssijärjestyksen. Mietittäessä Le Penin suhdetta talouteen voi huomata mm. sen, että valtion rooli oli hyvin keskeinen ranskalaisten kotimarkkinoiden toimivuuden varmistajana ja myös kansainvälisten vientiyritysten toiminnan kehittäjänä.

Le Pen korosti ohjelmissaan patrioottisessa hengessä myös omien sisämarkkinoiden suojaamista kansainväliseltä kilpailulta ja monikansallisilta yrityksiltä. Kaikki tämä ei voi tapahtua ilman poliittista ohjausta ja politiikkojen myötävaikutusta asiaan, joten tässäkin tapauksessa Schmittin ja Le Penin näkemykset kohtaavat, ehkä jopa hieman yllättäen.

5.2 Max Weber ja Jean Marie Le Pen

Poliittisena johtajana Jean Marie Le Pen toimi aina 1980-luvun puoleen väliin saakka hyvin pitkälti oman persoonansa kautta ilman puoluekoneistoa tai poliittiseen viestintään erikoistuneita lobbaustoimistoja. Tämänkin jälkeen kansallinen rintama ja Jean Marie Le Pen olivat poliittisia synonyymeja puolueen personoitua muuten identiteettipopulististen puolueiden tapaan johtajansa ympärille.

Kun tarkastelin vuoden 1995 ohjelmaa kiinnitin huomiota Le Penin tapaan korostaa maanläheisyyttään ja johtajuutta, jota hän ilmensi patrioottisen puhtauden ja vilpittömyyden keinoilla. Le Penille oli tyypillistä se, että hän laskeutui vaaliohjelmissaan tavallisen kansalaisen tasolle, joka näkyi mm. kampanjoihin sisältyvissä kirjeissä Ranskan kansalle.

Weberin teoriasta poiketen Jean Marie Le Pen ei yrittänyt näyttäytyä niin sanotun ylivoimaisen superihmisen kontekstissa, vaan hän löysi oman johtajuutensa ytimen maanläheisestä tyylistä. Arjen ongelmien tunteminen ja oman henkilähistorian kontekstointi maanläheisen sankaritarinan muodossa toimivat lepeniläisen karismaatikon politiikka keinoina.

Erityisesti vuosien 1995 ja 2007 vaaliohjelmissa löytyy karismaatikolle välttämätöntä retorista osaamista, jolla hän erottautuu kilpailevista ehdokkaista ja luo yhteenkuuluvuuden tunnetta kannattajiensa ja potentiaalisten äänestäjien suuntaan. Kun mietimme Weberin alkuperäistä karismaattikkojen kolmijakoa (demagogi, sotasankari ja profeetta) ja vertaamme Le Peniä niihin aineistoa vasten, huomaamme sen, että Jean Marie Le Penissä on useita yhtymäkohtia jopa kaikkiin kolmeen karismatyyppiin.

Le Pen esiintyy kaikissa ohjelmissaan profeetallisena hahmona, jonka tarkoitus on viitoittaa ranskalaisille parempaan tulevaisuuteen. Ohjelmista nousee esiin ranskalaisille suunnattu sanoma, jossa maailma itsessään näyttäytyy uhkien sävyttämänä, mutta saman aikaisesti muutos on mahdollinen ja toivoa paremmasta on olemassa.

Toisekseen Le Pen toimi weberiläisessä mielessä demagogina eli kansanvillitsijänä. Jean Marie Le Pen sai kannattajissaan ja potentiaalisissa äänestäjissään aikaiseksi karismaattisen kiinnittymisen omien puheidensa avulla. Ollilan ja Taguieffin viittaamalla tavalla Le Pen laskeutui kampanjoissaan kannattajiensa tasolle puhumalla kohderyhmänsä kieltä ja osoittamalla tuntevansa heidän ongelmiaan.

Kun pohdin Le Penin yhteyttä Weberin sotasankarin arkkityyppiin huomasin sen, että Le Penin karismaattista johtajuutta ei voi liittää sotasankaruuteen huolimatta hänen ansioistaan mm. siirtomaasodissa. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, että sotasankaruus toteutui weberiläisessä mielessä olosuhteissa, jotka liittyivät karismaattiseen kuninkuu-

teen ja erityisesti sotien olosuhteisiin. Le Penin poliittisella johtajuudella ei ollut mitään tekemistä edellä mainittujen kanssa. Le Penin poliittinen johtajuus oli rauhanajan suhteellisen vakaisissa yhteiskunnallisissa olosuhteissa tapahtuvaa poliittista toimintaa ja rajoittui vain puolueen johtamiseen.

Karismaattiseen johtajuuteen kuuluu oleellisena piirteenä myös vallan keskittyminen ja organisaation rajoittunut sisäinen keskustelu. Kummatkin edellä mainitut elementit löytyvät myös Jean Marie Le Penin ja kansallisen rintaman sisältä. Karismaattiset johtajat johtavat puolueitaan tai organisaatioitaan yleensä rautaisella kädellä ja usein johdettavat mieltävän järjestelyn oikeaksi.

Le Penin johtajuutta yritettiin horjuttaa muutamaan otteeseen, mutta kaikki valtakamppailut päättyivät hänen edukseen ja haastajien ura puolueen sisällä päättyi. Samalla itse valta oli tiukasti Le Penin ja hänen välittömän lähipiirinsä käsissä. Lähipiiristä nousi kansallisen rintaman johtoon myös Jean Marie Le Penin työn seuraaja, tytär Marine Le Pen.

Jos arvioimme Jean Marie Le Peniä poliittisena johtajana Max Weberin karismaattisen johtajuuden valossa, huomaamme sen, että Jean Marie Le Penissä on jopa yllättävän paljon piirteitä johtajana, jotka on jäljitettävissä weberiläiseen teoriamaailmaan. Aineiston perusteella käy myös ilmi se, kuinka schmittiläinen ja weberiläinen maailma kohtaavat Jean Marie Le Penin politiikassa toisensa. Tapahtunutta ilmiötä voisi myös tulkita siten, että Le Penin ura on perustunut karismaattiseen johtajuuteen ja schmittiläiseen käsitykseen politiikasta, jossa vallitsee ystävät-viholliset asetelma. Le Penin tapauksessa sekä karismaattista johtajuutta että schmittiläistä politiikkakäsitystä on tarvittu poliittisen uran ja menestyksen mahdollistamiseksi.

Seuraavassa luvussa tarkastelen Le Peniin liittyvää aikaisempaa tutkimusta, josta nostan tutkimuksen kannalta mielestäni tärkeimmät ja mielenkiintoisimmat näkemykset esiin.

5.3 Le Penin ja massakarisman suhde

Eatwellin näkemyksen mukaan Jean Marie Le Pen ei ollut sanan varsinaisessa mielessä massakarismaatikko, koska Le Pen ei kyennyt murtamaan sosiaalisia raja-aitoja persoonallaan. Määritelmä on sinällään ymmärrettävä, mutta samalla rajoittunut, eikä se ota

huomioon nykymaailman olosuhteita, jossa perinteisten auktoriteettien arvo ja asema kyseenalaistetaan kaiken aikaa myös muiden, kuin puhtaasti poliittisten toimijoiden kautta. Poliitikot ovat perinteisesti edustaneet suurelle äänestäjäkunnalle valtaa ja vallan käyttöä, joiden aseman haastavat tänä päivänä lukemattomat muut toimijat kuten suur-yritykset, kansalaisjärjestöt ja viihdeteollisuus.

Eatwellin tutkimuksessa huomion arvoinen asia on se, että siinä nostetaan esiin yksityiskohtana Le Penin ideologian arvostus äänestäjäkunnan keskuudessa, joka tärkeysjärjestyksessä ohitti itse persoonan. Tämä Eatwellin huomio haastaa perinteisen Le Peniin liittyvän kritiikin, jossa usein Le Peniä syytetään yksioikoisesti populismista ja ideologisesta pinnallisuudesta. Olisin toivonut, että Eatwell olisi kritisoinut aikaisempaa tutkimusta, joka yleisellä tasolla on aina syyttänyt Le Peniä ideologisesta pinnallisuudesta. Sen sijaan vahva identiteettipopulistinen ideologia voi jopa osaltaan selittää lepeniläisen ajattelun hiipimistä myös valtavirtapuolueiden intresseihin.

5.4 Identiteettipopulismi täyttää ideologian kriteerit

Tagueiffin näkemys kulttuuri-identiteetistä ja sen merkityksestä Le Penin suosion ja lepeniläisen identiteettipopulistisen ideologian leviämisen taustavaikuttajana ei ole uusi, mutta tämän tutkielman osalta se on merkittävä. Tutkielman alussa viittasin mm. Perri-neau'n näkemykseen siitä, kuinka Le Pen oivalsi politiikan vuoden 1968 levottomuuksien jälkeen kulttuuri-identiteetin ja kulttuurin hegemonian kautta, joiden avulla myös poliittinen valta olisi mahdollista saavuttaa. Tällä puolestaan on yhteys identiteettipopulismiin, jossa kansalliset intressit, kansalaisen etninen tausta ja kansallinen suvereniteetti ovat keskeisiä voimatekijöitä.

Jos pohdimme tutkielman alussa esittelemääni Heywoodin ja Fukuyaman määritelmää poliittiselle ideologialle ja tarkastelemme sitä Le Penin kampanjoiden, äänestysaktiivisuuden ja vaalitulosten varjolla, identiteettipopulismi täyttää poliittisen ideologian kriteerit. Usein monet politiikan tutkijat ovat yrittäneet liittää Jean Marie Le Peniä perinteiseen ideologiseen kenttää oikeisto-vasemmisto akselille, mutta harvoin siinä onnistumatta.

Presidentinvaalien tulosten myötä tulee selväksi se, että kannattajat ja äänestäjät ymmärsivät ranskalaisen yhteiskunnan ongelmat Le Penin viitoittamalla tavalla, joka muodostaa Heywoodin mukaan poliittisen ideologian ensimmäisen kriteerin. Seuraavassa vaiheessa Le Pen sai kansalaiset ja militantit innostettua mukaan vaalilyöhön eli tapahtui Heywoodin ja Fukuyaman määrittelemä ideologinen mobilisaatio. Huomattavan suuri joukko erityisesti politiikan ulkopuolella olevia lähti liikkeelle ja äänesti Le Peniä vaaleissa. Tapahtumaketjun mielenkiintoisin vaihe on kuitenkin lopulta se, kuinka identiteettipopulistinen ideologia ja maailmankuva levisi kilpailijoiden intressien kohteeksi.

5.5 Jean Marie Le Pen – ei koskaan vasemmalla tai oikealla vaan isänmaan asialla

Tutkimusaineiston ja lähdemateriaalin kautta oli mielenkiintoista huomata se, kuinka ideologisessa mielessä Jean Marie Le Pen teki usein taitavia väistöliikkeitä ja pakeni retoriikan avulla poliittisesti harmaalle alueelle olematta ideologialtaan varsinaisesti koskaan vasemmistolainen tai oikeistolainen.

Mayerin mukaan kysymyksessä oli niin sanottu ”ninismi” eli ”Ni gauche ni droit Française”-ilmiö, jossa kansallinen rintama ja Jean Marie Le Pen toimivat vain Ranskan kansan ja kansallisen edun nimissä, olematta koskaan varsinaisesti vasemmalla tai oikealla.

Ideologisen epämääräisyyden tai monitulkintaisuuden täydensi Jean Marie Le Penin linjanveto, jossa hän totesi olevansa talouspolitiikassa oikeistolainen, mutta sosiaalipolitiikassa vasemmistolainen. Jälkeenpäin arvioituna voisi todeta, että Le Pen oli tässä suhteessa oikeassa: miksi tunnustautua olevansa jotain mitä itse asiassa ei perinteisten kriteerien kautta arvioituna voi olla.

Kansan tematiikkaan ja diskurssiin liittyi myös Ményn ja Surelin tutkimus, joka mielenkiintoisella tavalla kiteytti yhteen Jean Marie Le Penin uran kehityskaaren, jonka myötä kannattajat ja johtaja löysivät toisensa samankaltaisuuden avulla (Mény ja Surel 2002, 148). Mény ja Surel viittasivat kehityskaaren myötä syntyneeseen legitimizeettiin, jonka myötä Le Penille syntyi epävirallinen poliittinen legitimizeetti eli oikeus edustaa kansaa. Tämä perustui edellä viittaamani weberiläiseen muunnelmaan karismaattisesta

johtajuudesta, jossa super ihminen korvattiin rivikansalaisuudesta ponnistavalla patriootilla.

5.6 Ranskan poliittisen kentän ideologinen konfiguraatio

Varsinaisen tutkimusaineiston ulkopuolelta on mielenkiintoista havaita paradoksaalisesti se, kuinka paljon Ranskan kärkipoliitikot lähestyvät politiikkaa edelleen gramscilaisen politiikan näkemyksen kautta, jonka mukaan kulttuurillinen hegemonia edeltää aina poliittista hegemoniaa.

Kun seuraamme Ranskan tämän päivän poliittista keskustelua ja käynnistynyttä vuoden 2017 presidentinvaalikampanjaa, huomaamme että kulttuuri ja identiteetti ovat keskeisiä poliittisia teemoja ja diskursseja. Lепенiläinen kulttuuri ja identiteettivetoinen politiikan lähestyminen on siten lyönyt leimansa myös nykyiseen poliittiseen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Tämänhetkiset valtavirtapoliitikkojen kärkinimet ja tärkeimmät vaikuttajat (pääministeri Valls, republikaanien puheenjohtaja Sarkozy ja presidentti Holland) ajavat nyt yli puoluerajojen politiikkaa, jossa on hyvin paljon Jean Marie Le Penille ja kansalliselle rintamalla mieluisia painotuksia: maahanmuuton hillitseminen, kulttuuri ja identiteettikysymykset turvallisuus ja poliisin valtaoikeuksien lisääminen.

Kaikilla arvoilla on yhteys myös vahvan valtion ja sen edustamien instituutioiden ja periaatteiden korostumiseen. Perustellusti voimme puhua jopa ideologisesta konfiguraatiosta eri puolueiden suhteen, jonka myös Valtavirtapuolueet ja poliitikot ovat lähestyneet poliittista keskustaa ja poimineet jopa käytännön politiikan tekemiseen lepeniläisiä tavoitteita ja ajatuksia. Ilmiö on sinällään mielenkiintoinen, koska Ranskassa poliittinen keskusta on perinteisesti ohut ja äänestäjät jäsentävät edelleen itsensä mieluiten vain oikeisto-vasemmisto akselille.

Aineisto-osuudessa nousi mielenkiintoisena yksityiskohtana esiin Jean Marie Le Penin vuoden 2002 ohjelman vaatimukset mm. Schengen-sopimuksen uudelleen neuvottelusta ja kuoleman rangaistuksen palauttamisesta yhdeksi tuomiomuodoksi. Tällä hetkellä Ranskassa koko maltillinen oikeisto, republikaanit, vaativat nykyisen Schengen-

sopimuksen mitätöimistä ja rajavalvonnan lisäämistä. Edellä tuli myös esiin se, että 45 prosenttia kansalaisista kannattaa kuoleman tuomion palauttamista erääksi tuomiomuodoksi.

Myös maahanmuuttopolitiikkaan ja rikoksiin syyllistyneisiin kaksoiskansalaisuuden omaaviin ranskalaisiin on kohdistunut huomattavista kovempia rangaistusvaatimuksia, kuin aikaisemmin. Nykyinen presidentti Hollande jopa ehdotti kaksoiskansalaisuuden peruuttamista rikoksiin syyllistyneiltä henkilöiltä. Hollanden lakiehdotus olisi ollut ristiriidassa viidennen tasavallan kansalaisten yhdenvertaisuutta koskevan perustuslain kanssa ja lakiesitys kumottiin senaatin käsittelyssä keväällä 2016.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmani tavoite oli avata Ranskan kansallisen rintaman perustajan Jean Marie Le Penin ideologian syntyperusteita ja Le Penin poliittisen johtajuuden käsitettä. Halusin löytää tutkielmani kautta vastauksia siihen, mikä ja millainen Le Penin ideologia on ja mille perusteille ideologia rakentui. Toinen tärkeä tutkimuskysymykseni liittyi Le Penin poliittisen johtajuuteen. Halusin selvittää miten Le Penin karismaattinen poliittinen johtajuus käytännössä ilmeni ja toteutui.

Tutkielman hypoteesina esitin työn aluksi sen, että Jean Marie Le Penin ideologia ja karismaattinen johtajuus nivoutuvat saumattomasti yhteen ja vahvistavat toinen toistaan. Jos tarkastelemme hypoteesia tutkielman aineiston, teorian ja aikaisemman tutkimuksen valossa huomaamme, että hypoteesi pitää monilta osin paikkaansa.

Le Penin edustama poliittinen johtajuus ja tapa tehdä politiikkaa ei olisi siis ollut mahdollista valtavirtaa edustavien ideologioiden operoimana. Identiteettipopulistinen ideologian leviämisen ja onnistumisen perusedellytys on johtajan profeetallinen ja demagoginen ote.

Pohdittaessa Le Penin politiikan ideologian ydinkysymyksiä voi huomata sen, kuinka politiikkaan liittyi keskeisesti schmittiläinen homogeeninen valtio- ja kulttuurikäsite. Tätä taustaa vasten Le Pen ymmärsi myös gramscilaisessa mielessä kulttuurin hegemonian ja sen merkityksen identiteettipopulismin yhtenä peruslähtökohtana. Mielenkiintoista Le Penin urassa oli myös ideologinen väistely, joka herätti usein kilpailijoissa närkästystä.

Kukaan ei ole loppujen lopuksi päässyt selvyYTEEN siitä mihin leiriin ideologisessa mielessä Le Pen olisi pitänyt asemoida perinteisessä ideologisessa (oikeisto-vasemmisto) kontekstissa. Oliko jopa niin, että Jean Marie Le Penin toiminnassa näkyi tietoisena valintana paljon puhuttu perinteisten poliittisten ideologioiden halveksunta poliittisten jakolinjojen murtumisen myötä.

Ranskan poliittiseen kulttuuriin kuuluu peruslähtökohtana poliitikkojen kyky esiintyä vakuuttavasti karismaattisella otteella ja herättää samalla tunteita puolesta ja vastaan.

Mietittäessä Ranskan historian merkkimiehiä Napoleonin, Charles de Gaullean, François Mitterrandin ja Jacques Chiracin voi huomata, kuinka edellä kuvattu asetelma toteutui käytännössä. Poliittisena johtajana Jean Marie Le Pen on tässä suhteessa ranskalaisen kulttuurin perinteinen ilmentymä.

6.1 Jean Marie Le Pen – poikkeus äärioikeistolaisessa poliittisessä kentässä

Alun pitäen kiinnostukseni Jean Marie Le Peniä kohtaan juontui hänen vuosikymmeniä kestäneestä pitkästä poliittisesta urasta. Toisekseen kiinnostukseeni vaikutti Le Penin ideologian ja politiikan pinnallisuuteen keskittyvä kritiikki, jossa useat käsitteet, kuten nationalismi ja patriotismi, sekoitetaan usein keskenään. Kolmantena ja ehkä tärkeimpänä syynä kiinnostukseeni oli kuitenkin 1980-luvun lopulta lähtien alkanut lepeniläisen identiteettipopulistisen ideologian ja arvojen suosion leviäminen läpi ranskalaisen yhteiskunnan ja poliittisen kentän.

Tutkielman edistyessä ja perehtyessäni tutkimusaineistoon ja lähdemateriaaliin kiinnitin huomiota erityisesti siihen, kuinka johdonmukaista Jean Marie Le Penin politiikan ideologia oli vuosien 1995-2007 välisenä aikana. Oikeistopopulistisen johtajan tai ylipäättävästi populistisen poliitikon ollessa kyseessä, johdonmukaisuus tai jopa rationaalisuus ei ole välttämättä ensimmäinen ominaisuus, joka nousee johtajuuden tai poliittisen ideologian taustalta esiin.

Toinen huomio liittyi Le Penin pragmaattiseen poliittiseen tilannetajuun ja kykyyn johtaa puoluettaan lähes neljän vuosikymmenen ajan. Le Pen loi ideologian, joka hyödynsi poliittisten jakolinjojen muutoksen ja joka kiinnittyi erityisesti maahanmuuttokysymykseen ja kansallisuuden politisoimiseen. Jean Marie Le Penin pitkä ura ei olisi ollut mahdollinen ilman kykyä selviytyä sisäisistä ja ulkoisista kriiseistä ja tappioista voittajana. Tämä vahvisti hänen messiaanista asemaansa kansallisen rintaman kannattajien ja puolueaktiivien silmissä.

Poliittisena johtajana Jean Marie Le Pen onnistui puhuttelemaan vuosikymmenten ajan ydinkannattajiaan kestäväällä ja uskottavalla tavalla. Jokamiehen karismaattikkona hän sai puolueen uskolliset militantit (puolueen jäsenet) jalkatyöhön ja uskomaan siihen, että vaalimenestys ja jopa politiikan suunnan muutos oli saavutettavissa. Erityisen mer-

kittävää oli myös se, kuinka Le Pen sai puolelleen valtavirtaa edustavien puolueiden ulkopuolelle jääneitä äänestäjiä, kuten työttömiä ja teollisuuden työväestöä.

Jean Marie Le Pen oivalsi myös sen, kuinka kansalaiset ja potentiaaliset äänestäjät olivat pettyneitä siihen, että hallituspohjista riippumatta ongelmat olivat vuosikymmenistä toiseen samanlaisia. Erityisesti identiteettinsä menettäneet ja kriisiytyneet kansalaiset haluavat ja halusivat enenevissä määrin selkeitä vastauksia vaikeisiin ja monisyisiin kysymyksiin, joita vain harvoin voidaan tarjota.

Ranskalaisen yhteiskunnan viime vuosien kehitys on johtanut yhteiskunnallisten arvojen ja yhteiskunnallisen kritiikin kovenemiseen. Kansalaiset haluavat enenevissä määrin poliitikkoja ja poliittista eliittiä vastuuseen tehdyistä virheistä ja tämä kehityskulku on luonut lepeniläiselle ideologialle otollisen maaperän.

Kaikista epäilyistä huolimatta lepeniläinen ideologia ja tapa lähestyä politiikkaa on säilyttänyt elinvoimaisuutensa. Erityisen mielenkiintoista on ollut huomata se, miten paljon erityisesti maltillinen oikeisto on kopioinut omiin ohjelmiinsa lepeniläisiä elementtejä ja diskursseja viimeisen 20 vuoden aikana. Tästä hyvänä esimerkkinä olivat mm. vuosien 2007 ja 2012 presidentinvaalit, jolloin Nicolas Sarkozy keskitti presidentinvaalikampanjansa kansallisten identiteettikysymysten ja maahanmuuttokriittisten linjausten varaan.

Jean Marie Le Penin ideologian ja ajatusten leviäminen erityisesti maltillisen oikeiston piiriin kertoo ainakin jonkin asteisesta ideologisesta neuvottomuudesta. Globalisaation aikakaudella on lähtökohtaisesti vaikeaa uskoa, että identiteettipolitiikalla tai identiteettipopulismilla voitaisiin saada aikaiseksi kestäviä poliittisia ratkaisuja vaikeisiin kysymyksiin. Le Penin kaikki vuosien 1995–2002 presidentinvaaliohjelmat jättivät huomioimatta mm. sen, minkälaiset seuraukset ranskalaisille yrityksille seuraisi siitä jos Ranska jättäisi EU:n ja euro-alueen.

6.2 Tutkielman yhteenveto

Lähdin tutkielmassani liikkeelle tutkimuskohteen kuvauksella, jonka jälkeen siirryin teoriaosuuden kautta aikaisempaan oikeistopopulismia ja Jean Marie Le Peniä käsitel-

leeseen tutkimukseen. Sen jälkeen esittelin tutkielmaan liittyvän teoreettisen viitekehyksen eli Carl Schmittin ja Max Weberin teorial, joihin tutkielmani varsinaisesti nojautui.

Teorioiden suhteen Scmittin ystävät-viholliset asetelma ja Weberin karisman käsite olivat luontevia valintoja jonka avulla lepeniläistä poliittista ideologiaa ja johtamistyyliä oli mahdollista ymmärtää ja selittää. Edellä mainittuihin teorioihin viitattiin myös laajalti käyttämässäni lähdekirjallisuudessa.

Kolmannessa luvussa avasin tutkimuksen metodologiaa, jonka avulla analysoin Jean Marie Le Penin vuosien 1995, 2002 ja 2007 presidentinvaaliohjelmia. Diskurssianalyysin avulla oli mahdollista syventyä Le Penin ideologiaan, jossa hyvin pitkälti patrioottisen diskurssin avulla tehtiin politiikkaa ja muodostettiin politiikan ideologiset suunta-
viivat.

Neljännessä luvussa pohdin Le Penin ideologian ja johtajuuden olemusta tutkimusaineistooni nojautuen. Kuten edellisessä luvussa nousi esiin, Le Penin ideologiassa yhdistyivät patrioottisuus ja identiteettipopulismi, joissa oli selkeitä piirteitä myös etnisestä nationalismista. Tutkimusaineistoni kautta huomasimme, kuinka identiteettipopulistinen ideologia palauttaa politiikan teon ja intressit aina kansallisuuteen ja siihen, kuka tässä tapauksessa on ranskalainen ja millä perusteella.

Mietittäessä tutkielman johdannossa esiteltyä määritelmää ideologialle, voimme huomata että lepeniläisen identiteettipopulismin avulla on mahdollista selittää ranskalaisen yhteiskunnan tilaa ja sen nykyisiä ongelmia. Identiteettipopulistinen lepeniläinen ajatusrakennelma vastaa myös kysymykseen siitä, millainen ranskalaisen yhteiskunnan ideaali on tai tulisi olla.

Viidennessä luvussa kommentoin aikaisempaa Jean Marie Le Penin ja kansalliseen rintamaan liittyvää tutkimusta ja nostin esiin muutamia kriittisiä havaintoja, mutta myös mielestäni merkittäviä tutkijoiden oivalluksia tutkimuskysymykseeni liittyen. Pidän erityisen mielenkiintoisena oivalluksena mm. Mondonin ja Perrineaun tutkimusten huomioita siitä, kuinka paljon Le Penin politiikassa politiikka palautui kulttuuri-identiteetti kysymyksiin.

6.3 Jatkotutkimusaiheita

Jean Marie Le Pen ja kansallinen rintama ovat olleet jo vuosikymmeniä Ranskan tutkituimpia kohteita politiikan tutkimuksen alalla. Hyvä aihe jatkotutkimukselle voisi olla kansallisen rintaman ja valtavirtapuolueiden ideologinen konfiguraatio. Ranskan alkaneessa presidentinvaalikamppailussa on ollut mielenkiintoista seurata mm. sitä, kuinka kaikki kärkiehdokkaat puolustavat ranskalaista identiteettiä ja kulttuuria. Poliittikka ymmärretään tällä hetkellä jopa hämmästyttävän paljon kulttuurin ja identiteettikysysten kautta.

Toinen mielenkiintoinen tutkimusaihe voisi olla selvittää katolisen kirkon ja kansallisen rintaman välistä suhdetta. On muistettava, että kansallisen rintaman sisällä on ollut aina niin sanottu katolinen siipi, jonka vaikutusvallasta esimerkiksi Le Penin ja kansallisen rintaman politiikkaan on aina virallisesti kiistetty, mutta jonka vaikutusvalta politiikkaan on ilmeinen.

Kolmas tutkimuskohde aiheeseen liittyen voisi liittyä sukupuoli- ja muiden vähemmistöjen oikeuksiin liittyviin kysymyksiin kansallisen rintaman sisällä. Viime vuosien aikana sukupuoli- ja vähemmistöpolitiikassa on ollut havaittavissa selkeästi sisäistä hajontaa ja jopa linjaerimielisyyksiä.

Kansallisen rintaman nykyinen puheenjohtaja Marine Le Pen on ottanut seksuaali- ja etnisten vähemmistöjen suhteen maltillisemman ja suvaitsevaisemman roolin kuin isänsä. Tästä huolimatta kansallisen rintaman vuoden 2014 puolueohjelma on hyvin pitkälti Jean Marie Le Penin arvojen mukainen myös suhteessa vähemmistöryhmiin ja heidän oikeuksiinsa. Puolueohjelman mukaan mm. avioliitto kuuluu myös jatkossakin edelleen vain miehelle ja naiselle.

6.4 Jean Marie Le Penin ideologinen perintö

Jean Marie Le Penin poliittisen ideologian perintöä kansalliselle rintamalle ja ylipäätän-
sä ranskalaiselle politiikalle on mahdollista arvioida monesta eri näkökulmasta. Mielenkiintoinen yksityiskohta Le Penin uraan ja vaikutusvaltaan liittyen on se että vaalime-

nestyksistään huolimatta hän ei onnistunut koskaan viemään puoluettaan hallitukseen asti.

Tämä luonnollisesti johtui siitä, että parhaimmat ja merkittävimmät vaalitulokset (1988, 1995 ja 2002) tulivat presidentinvaaleista tai aluevaaleista parlamenttivaalien sijaan. Tämän vuoksi Le Penin vaikutus ranskalaiseen yhteiskunnalliseen ja poliittiseen keskusteluun oli usein epäsuoraa. Poleemiset ja monien poliittisten kilpailijoiden mielestä populistiset keskustelun avaukset EU:ta, vanhaa poliittista eliittiä ja maahanmuuttoa kohtaan pitivät kansallisen rintaman ja Jean Marie Le Penin poliittisen ideologian kuitenkin säännöllisesti otsikoissa.

Jean Marie Le Penin politiikan ja ideologian pitkänteisyydestä ja tasaisesta kysynnästä on hyvä esimerkki myös se että Le Pen itse ja kansallinen rintama ovat olleet Euroopan parlamentissa yhtä jaksoisesti vuodesta 1984 lähtien. Tämä on mielenkiintoinen saavutus ja ilmiö joka jää usein vaille huomiota.

Le Penin ja kansallisen rintaman menestys on hyvä esimerkki siitä, että jopa populistinen oikeistopuolue ja oikeistopopulistinen poliitikko voivat jäädä pysyväksi osaksi puoluekenttää. Ensiksi mainitun edellytys on se, että puolue on taitavasti johdettu, hyvin organisoitu ja että se täyttää poliittiseen kenttään syntyneen tyhjiön niin kannattajien kuin ideologian suhteen.

LÄHTEET

Adamson, Walther. 2014. Hegemony and Revolution. Antonio Gramsci's Political Theory. Echo Point Books& Media.

Bock-Coté, Mathieu. 2016. Le Multiculturalisme comme religion politique. Les Éditions du Cerf.

Böök, Mikael. 1979. Esipuhe teoksessa Gramsci, Antonio. Vankilavihkot valikoima. Kansankulttuuri Oy. Helsinki.

Camus, Jean-Yves. 1996. Le Front National Histoire et analyses. Editions Laurens. Paris.

Camus, Jean Yves. 1996. Origine et formation du Front National (1972-1981). Teoksessa: Mayer Nonna. Le Front National à decouvert. Presses de Sciences Po. 17-36.

Conseil Constitutionnel. www.conseil.constitutionnel.fr. 7.4.2016.

Copsey Nigel. 1997. A Comparison Between the Extreme Right in Contemporary France and Britain. Teesside University.

Decker Frank. 2003. The Populist Challenge to Liberal Democracy. <http://www.library.fes.de>. 25.8.2016.

Delanty, Gerard. 2012. Transnational Challenge Teoksessa Hudson, W, Slaughter, S, 2012. Globalisation and Citizenship. 16-18.

Dublin II Regulation. Eur-Lex. www.eur-lex.europa.eu. 22.09.2016.

Eatwell, Roger. 2002. Rebirth of Right-Wing Charisma. The Rebirth of Right-Wing Charisma? The Cases of Jean-Marie Le Pen and Vladimir Zhirinovsky. Teoksessa Totalitarian Movements and Political Religions. Routledge&Taylor. 1-23.

Francois, Bastien. 2011. Le Régime politique de la V République. La Decouverte.

France-politique.fr/election-presidentielle-2002. 29.4.2016.

Godin, Emmanuel 2005. Does it Make sense to Treat Front National as a French Exception. Teoksessa The French Exception. Godin Emmanuel, Chafer Tony. Berghahn books. New York. 61-75.

Frände, Dan.1998. Carl Schmitt och straffrättsliga legalitetsprincipen. www.elektra.helsinki.fi. 01.08.2019.

Foucault, Michel. 2010. Sanat ja asiat eräs ihmistieteiden arkeologia. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus.

Fukuyama, Francis. 2014. Political Order and Political Decay. From The Industrial Revolution to The Globalization of Democracy. Farrar, Straus and Giroux. New York.

Heywood, Andrew. 1992 Political Ideologies. An Introduction. Macmillan.

Hobbes, Thomas. Leviathan. 1998. Edit. Gaskin. J.C.A. Oxford University Press.

Institute-National-Audiovisuel. Jacques Chirac refuse le débat télévisé avec Jean Marie Le Pen. www.ina.fr.21.08.2016.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi, Suominen, Eero. 1993. Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Diskurssianalyysin aakkoset Vastapaino. Tampere.17-36.

Jokinen, Arja. 1999. Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa Diskurssianalyysi liikkeessä. Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi, Suominen, Eero. Vastapaino. Tampere.126-157.

Kauffmann, Grégoire. 2016. Les Origines du Front National. Revue Francaise D'études constitutionnelle et politiques. Le Front National. N. 157. 17-29.

Koivusalo, Markku ja Ojakangas, Mika. 1997. Esipuhe. Teoksessa Schmitt C.: Poliittinen teologia: Neljä lukua suveerisuusopista. Tutkijaliitto. Helsinki.

Kyntäjä, Timo. 1980 Esipuhe teoksessa Weber, Max. 1980. Protestanttinen etiikka ja kapitalismin henki. WSOY. Juva.

La Bible. 2001. Service Biblique Catholique Évangile et Vie. Paris.

Le Pen, Jean-Marie. Vaaliohjelma 1995. Teoksessa Maus, Didier. 1995. Notes et Études Documentaires. Élection Présidentielle des 23 Avril et 7 Mai 1995. La Documentation Française. Paris. 105-108.

Le Pen, Jean-Marie. Vaaliohjelma 2002. Saatavilla verkosta osoitteesta: www.discours.vie-publique.fr. 25.8.2016.

Le Pen, Jean-Marie. Vaaliohjelma 2007. Saatavilla verkosta osoitteesta: referentiel.www.nouvelobs.com. 01.10.2016.

Le Pen, Jean-Marie. www.jeanmarielepen.com. 31.10.2015.

Le Point. 2015. 69% des Français pensent qu'il y'a trop d'immigrés. 11.4.2016.

Lipset Martin-Seymour.& Rokkan, Stein. 1967. Party Systems and Voter Alignments. Cross-National Perspectives. The Free Press New York.

Lukacs, John. 2005. Democracy and Populism Fear and Hatred. Yale University Press. New Haven& London.

Marechal, Samuel. 1996. Ni Droite, ni gauche, Français. Contre la pensée unique l'autre politique. Charenton. Alzès.

Mayer, Nina. 2002. Les hauts et les bas du vote le Pen 2002. Revue française de science politique 5/2002. Vol.52. 505-520.

Mayer, Nina. & Sineau, Mariette. France: The Front National. Teoksessa Rechtsextreme Parteien. Halbmayr Brigitte Eds. Leske&Budrich. Leverkusen. 41-103.

Mény, Yves & Surel, Yves 2002. Democracies and the Populist Challenge. Palgrave Macmillan.

Mondon, Aurélien. 2015. The French Secular Hypocrisy: The Extreme Right, The Republic and the Battle of Hegemony. Teoksessa Patterns of Prejudice. Vol.49, No:4. 392-413. 01.10.2015.

Mudde, Cas. 2007. Populist Radical Parties in Europe. Cambridge University Press. Cambridge.

Mudde, Cas. & Kaltwasser, Cristobal.Rovira. 2012. Populism in Europe and the Americas. Cambridge University Press.

Musee De L'Histoire De L'Immigration. www.histoire-immigration.fr. 29.4.2016.

Ollila, M-R. 2005. Persoonan valta. WSOY. Helsinki.

Paloheimo, Heikki, Wiberg, Matti. 2012. Poliitiikan perusteet. Sanoma Pro Oy. Helsinki.

Palonen, Kari. & Summa, Hilka. 1998. Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino. Tammer-Paino Oy. Tampere.

Perrineau, Pascal. 1997. Le Symptome Le Pen. Radiographique des électeurs du Front National. Librairie Arthème Fayard.

Seliger, Martin. 1974. Ideology and Politics. George Allen&Unwin Ltd. London.

Schmitt, Carl. 1963. Der Begriff des Politischen. Text von 1932 mit einem Vorwort und drei Corollarien. Duncker& Humboldt. Berlin.

Simon, Roger. 1982. Gramsci's Political Thought. An Introduction. Lawrence and Wishart Ltd.

Suoninen Eero. 1999. Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa: Diskurssianalyysi liikkeessä. Jokinen Arja, Juhila Kirsi, Suoninen Eero. Vastapaino. Tampere. 17-35.

Taguieff Pierre-Andre. 2015. La revanche du nationalism. Néopopulistes et xenophobes à l'assaut de L'Europe. Presses Universitaires de France.

Taguieff, Pierre-Andre. 1984. La rhétorique du national-populisme. <http://www.persee.fr/>. Volume 9. 113-139. 24.12.2015.

Takala, Tuomo. 2013. Tutkimuksia karismasta eri konteksteissaan. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.

Thomsen, Als. Jacob 1997. Carl Schmitt The Hobbesian of The 20th Century. Mars Social Thought& Research. Vol 20.1-2.

Tuori, Kaarlo. 1997. Esipuhe. Teoksessa Schmitt C.: Poliittinen teologia Neljä lukua suveerisuusopista. Tutkijaliitto. Helsinki.

Weber, Max. 1968. On Charisma and Institution Building. Selected Papers. Edited and with an introduction S.N. Eisenstadt. The University of Chicago Press. Chicago and London.

Weber, Max. 1983. Ekonomi och Samhälle Förståendesociologins grunder. Lund. Alkuperäisteos: Wirtschaft und Gesellschaft. Grundriss der verstehenden Sociologie.

Weber, Max. 1978. Economy and Society. Volume Two. Edited: Guenther, R, Wittich, C. University of California Press. Ltd. London. England. Alkuperäisteos: Wirtschaft und Gesellschaft.

Weber, Max. 1960. Den Protestantiska etiken och Kapitalismens anda. Argos.

Weber, Max. 1956. Wirtschaft und Gesellschaft. Grundriss der Verstehendes Soziologie. J.C.B. Mohr. (Paul Siebeck) Tübingen.

Weber, Max. 1947. The Theory of Social and Economic Organization. Esipuhe Talcott Parsons. The Free Press Illinois.

Wieviorka, Michel. 2013. Le Front National entre extrémisme, populisme et démocratie. Éditions de la Maison des sciences de l'homme.